

El lleidatà a l'aula:

avaluació de la implantació de la normativa entre el sector docent

Irene Torra Sans

Universitat
Oberta
de Catalunya

Treball final de grau en Llengua i Literatura Catalanes

Fondarella, desembre de 2019

Director: Joan Costa Carreras

Aquesta obra està subjecta a la llicència de
Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional

© Irene Torra Sans (2019)

Resum

L'any 2016 l'Institut d'Estudis Catalans va publicar la *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC), una obra que forma part de la tríada de publicacions normatives de la llengua comuna a tota la catalanofonia. Com a novetat destacada, ofereix informació ampliada sobre el tractament de la variació geogràfica i funcional, fet que convida a revisar la vehiculació d'alguns fenòmens lingüístics.

En l'àmbit de l'educació formal, un dels més efectius per assolir la normalització lingüística i la implantació de la normativa, el professorat es converteix en el principal agent vehiculador de la codificació vigent i, en darrer terme, de la varietat estàndard de la llengua. En aquest procés apareixen dificultats d'aplicació relacionades amb la distància entre la normativa i les varietats geogràfiques, sobretot en les comunicacions orals i en els registres menys formals. L'objectiu d'aquest treball és comprovar en quina mesura alguns trets del subdialecte lleidatà de la varietat nord-occidental recollits en la *Gramàtica de la llengua catalana* són utilitzats per una part del sector docent lleidatà en les comunicacions orals a l'aula en dos centres educatius diferents de la demarcació de Lleida.

Les dades s'han obtingut mitjançant una enquesta distribuïda a trenta professors. Les seves respostes aporten informació sobre el grau de coneixement que aquests docents tenen de la normativa i de la seva implantació, i també sobre el grau de manteniment o d'abandonament d'algunes formes pròpies d'aquesta subvarietat geogràfica.

Paraules clau: codificació, gramàtica normativa, variació geogràfica, català nord-occidental, lleidatà, ensenyament, estandardització, qüestionari

Abstract

In 2016, the Institut d'Estudis Catalans (Institute of Catalan Studies) published the *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC), a work that forms part of a triad of publications detailing the grammatical norm of Catalan language to the Catalan-speaking world. As a notable addition, it offers extensive information about the usage of functional and geographical varieties of the language, inviting a review of the way by which certain linguistic phenomena are conveyed.

In the field of formal education, one of the most effective ways to reach linguistic normalisation and the implementation of the norm, teachers become the main conveyors of the current codification, and, in the end, of the standard variety of language. In this process, difficulties in applying the norm arise related to the distance between the norm and the different geographical varieties of the language, above all in oral communication and in less formal registers.

The objective of this research is to test to what extent some characteristics of the *lleidatà* sub dialect of the north western variety of Catalan recorded in the *Gramàtica de la llengua catalana* are used by a part of the Lleidan teaching sector in oral communication in the classroom across two different educational centres in the demarcation of Lleida.

The data has been obtained through a survey distributed to thirty teachers. Their answers provide information about the degree of knowledge that these teachers have of the norm and of its implementation, as well as the degree to which they keep or abandon some specific elements of this geographical sub variety of the language.

Key words: codification, normative grammar, geographical variety, North western Catalan, *lleidatà*, teaching, standardisation, questionnaire

Si els pedagogs de tots els nivells no som capaços d'engrescar la joventut en una llengua i una literatura que han sigut potents i continuen sent-ho; si des de l'escola o des dels manuals de normativa preferim, al contrari, turmentar-los, rectificar-los a cada pas, aleshores tenim la batalla perduda [...].

Joan Solà

Davant el pessimisme de la raó, l'optimisme de la voluntat.

Gramsci

Agraïments

D'una manera ben sincera i afectuosa, agraeixo la col·laboració alegre i desinteressada de totes les *víctimes* d'aquesta empresa:

- Al Joan, director meticulós i atentíssim que ha convertit cada nova versió d'aquest treball (festius i vacances inclosos!) en una valuosa font de reflexions i d'aprenentatges.
- A les professores Josefina Carrera-Sabaté, Imma Creus i al professor Joan Pujolar, que han contestat molt amablement alguns dubtes específics de contingut.
- Als amics i companys de professió, esperits crítics i generosos que han participat de les maneres més diverses en l'elaboració d'aquest treball. Més que mai: *cal no abandonar la tasca ni l'esperança*.
- A la família: mama, papa, Núria i Christian, per posar veu als enregistraments i, encara més important, un plat a taula cada cap de setmana.
- Al padrí, per totes les paraules regalades. *Creuràs-me*: les he guardat totes abans no les fongui la memòria.
- Com sempre, i per tot el que no cal dir, al Carles.

A tots, moltes gràcies.

ÍNDIX

1. Introducció	6
1.1. Estat de la qüestió i justificació.....	6
1.2. Objectiu i pregunta de recerca.....	8
2. Marc teòric	8
2.1. La implantació de la normativa: de la codificació a l'aplicació	8
2.2. Caracterització dels fets de parla analitzats segons el model SPEAKING de Dell Hymes.....	11
3. Metodologia	13
3.1. Descripció del qüestionari	13
3.2. Una perspectiva comparada.....	15
4. Justificació i descripció de la tria de trets avaluats	18
4.1. El tractament de la variació lingüística a la <i>Gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans</i> (GIEC).....	19
4.2. Descripció i tractament dels trets seleccionats.....	20
4.2.1. Trets fonètics.....	20
4.2.1.1. Fonètica vocàlica.....	20
4.2.1.1.1. Pronúncia de [a] en comptes de [e] en síl·laba travada inicial.....	20
4.2.1.1.2. Diferenciació fonètica entre el masculí i el femení del sufix <i>-ista</i>	20
4.2.1.2. Fonètica consonàntica.....	21
4.2.1.2.1. Pronúncia [j] del so inicial dels mots <i>jo</i> i <i>ja</i>	21
4.2.1.2.2. Pronúncia oclusiva sorda de les consonants inicials dels grups <i>bl</i> i <i>gl</i>	21
4.2.2. Trets morfològics	22
4.2.2.1. No verbals	22
4.2.2.1.1. Variant <i>mos</i> de la forma pronominal plena <i>nos</i>	22
4.2.2.1.2. L'article definit masculí <i>lo</i>	22
4.2.2.2. Verbals	23
4.2.2.2.1. Diferenciació fònica d'algunes formes verbals (present, imperfet i condicional d'indicatiu) que comparteixen forma gràfica	23
4.2.2.2.2. Caiguda o manteniment de la <i>v</i> en la desinència de l'imperfet d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació	24

4.2.2.2.3. Forma no velaritzada de l'imperatiu del verb <i>dir</i> : <i>dis</i>	24
4.2.2.2.4. Adopció de la marca -o en el present de subjuntiu de les formes ríztòniques del verb <i>voler</i>	25
4.2.3. Trets sintàctics.....	25
4.2.3.1. Manca de concordança quan el subjecte apareix després del verb i és plural amb caràcter indefinit.....	25
5. Anàlisi de les dades obtingudes	26
5.1. Característiques de la mostra.....	26
5.1.1. Dades generals	26
5.1.2. Grau de formalitat emprat a l'aula	29
5.1.3. Coneixement de les obres normatives	30
5.2. Avaluació del grau d'implantació de la normativa.....	32
6. Conclusions	37
7. Discussió de resultats	39
8. Propostes d'acció	40
9. Bibliografia	41
Annex: Qüestionari complet distribuït als professors (setembre de 2019).....	43

1. Introducció

1.1. Estat de la qüestió i justificació

L'any 2016 l'Institut d'Estudis Catalans va publicar la *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC), una obra que forma part de la tríada de publicacions normatives de la llengua comuna a tota la catalanofonia. En les pàgines introductòries, s'assenyala com a camp d'aplicació de la nova gramàtica «la varietat comuna o estàndard de la llengua, també anomenada llengua general [...], perquè és la que s'usa en la comunicació que ultrapassa les varietats pròpies de cada territori» (GIEC, 2016: XXII). Tot i així, i d'acord amb els principis que han inspirat la normativa de la llengua catalana, la GIEC també ha estat confeccionada amb un caràcter composicional i, de fet, una de les novetats més destacades de l'obra és el tractament de la variació lingüística, perquè en aquest cas s'hi desplega d'una manera més completa que en les obres que la precedeixen.

Així doncs, en la gramàtica prescriptiva vigent trobem recollides múltiples referències als trets característics de les principals varietats geogràfiques del català (alguerès, septentrional, central i baleàric dins del bloc oriental; i nord-occidental i valencià dins del bloc occidental), amb els corresponents subdialectes. Cal dir, però, que a la introducció de l'obra s'informa que aquestes referències no són sistemàtiques. Pel que fa al tractament dels dialectes de la llengua catalana dins la GIEC, segons l'estudi de Molero (2018: 106), cal valorar les xifres següents: «el dialecte del qual se'n recullen més trets és el baleàric (108), seguit del valencià (64) i del nord-occidental (40)». D'altra banda, i pel que fa a l'acceptació de l'ús d'aquests trets característics d'alguna de les varietats geogràfiques, el mateix estudi revela que «de 277 trets, 195 són acceptables en tots els registres dins la varietat a la qual pertanyen, que representen un 70%».

Aquestes dades denoten un grau d'acceptabilitat força elevat pel que fa a l'ús en qualsevol varietat funcional de la llengua, ja que es tracta de formes vàlides tant per a la «llengua general» com per al «registre col·loquial». Aquests conceptes extrets de l'obra que analitzem fan referència, precisament, a la variació funcional de la llengua, és a dir, als diferents nivells de formalitat segons la situació comunicativa. La GIEC distingeix diferents graus per indicar l'adequació d'ús de cada tret descrit i els exposa en una taula (2016: XXVI). En aquesta graella es distingeixen dues grans categories: d'una banda, la llengua general (en la qual es presenten tres nivells de formalitat: alta, mitjana i baixa) i, de l'altra, el registre col·loquial, identificat per un grau més elevat d'espontaneïtat. Finalment, els trets lingüístics que són propis del registre col·loquial i que es recullen en l'obra prescriptiva reben els indicatius de *col·loquial*, *col·loquialment*, *familiar*, *pronúncia poc acurada*, *pronúncia ràpida* i *espontàniament*.

Tenint en compte que el corpus normatiu vigent del català està constituït pel *Diccionari de la llengua catalana*, la *Gramàtica de la llengua catalana* i l'*Ortografia catalana*, hem centrat aquesta recerca, sobretot, en les prescripcions de la GIEC. No obstant això, i atès que l'objecte d'aquest estudi es basa en les produccions orals, hem volgut completar i contrastar l'anàlisi dels principals trets característics de la subvarietat lleidatana del dialecte nord-occidental amb les pautes consignades a la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*, tant en el volum de fonètica (PEOCF, primera edició: 1990) com en el de morfologia (PEOCM, primera edició: 1992); un material que ha servit de referència lingüística durant almenys 25 anys, malgrat que actualment la seva validesa prescriptiva hagi quedat desplaçada per la publicació de les obres normatives més recents¹.

En aquestes propostes el tractament de la variació geogràfica es fa aplicant el criteri que distingeix entre àmbit general i àmbit restringit, de manera que un tret lingüístic es considera d'ús general si pertany a almenys dues varietats dialectals. Tanmateix, malgrat la seva voluntat composicional i polimòrfica, aquestes publicacions no han estat exemptes de crítiques «per la parcialitat del tractament de la qüestió dialectal o per la no-inclusió de trets patrimonials d'ús freqüent en el model que s'ha de vehicular» (Creus & Romero, 2005: 230). Les mateixes autores assenyalen que «aquesta situació afecta especialment els parlants nord-occidentals, ja que s'afegeix a un panorama caracteritzat per dèficits historicoculturals —com la base literària escassa o la limitació de recursos mediàtics, educatius i culturals— i per la presència predominant i el prestigi sobretot del model del català central, que no han afavorit l'afloreament decidit i la consolidació dels trets patrimonials més rellevants i adequats per figurar en un model oral formal».

Per tancar aquest apartat, volem fer atenció a les publicacions normatives recents que han ampliat el conjunt de gramàtiques institucionals de l'IEC. Tal com apuntàvem més amunt, la principal font de consulta d'aquest TFG ha estat la GIEC; no obstant això, en casos puntuals també hem tingut en compte algunes d'aquestes últimes novetats. En primer lloc, cal destacar la publicació de la *Gramàtica essencial de la llengua catalana* (GEIEC, 2018), una versió reduïda i en línia que té per objectiu fer accessible a un públic ampli la normativa gramatical. En segon lloc, la *Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana* (GBU, 2019), «una obra normativa i descriptiva que s'adreça al públic no especialitzat i molt específicament al món de l'Administració, dels mitjans de

---

¹ En la introducció de la GIEC (2016: IX) s'informa que «la *Gramàtica de la llengua catalana* [...] junt amb el *Diccionari de la llengua catalana* [...] i l'*Ortografia catalana* [...] forma part de la tríada d'obres normatives de la llengua comuna a tota la catalanofonia». Una consulta més específica sobre la vigència normativa de les propostes formulada a l'Oficina d'Estandardització de l'IEC (agost de 2019) confirma la mateixa informació: «Actualment el corpus normatiu del català està constituït pel *Diccionari de la llengua catalana*, la *Gramàtica de la llengua catalana* i l'*Ortografia catalana*. Tant la *Gramàtica* com l'*Ortografia*, recentment publicades, actualitzen la normativa en els àmbits ortogràfic i gramatical. [...] Molts dels punts que es tractaven en les propostes per a un estàndard oral també es tracten en aquestes dues obres, de manera que hem de considerar que la informació actualment vigent, des del punt de vista normatiu, és la que es recull en la *Gramàtica de la llengua catalana* i l'*Ortografia catalana*, atès que són les obres que formen part del corpus normatiu actual».

comunicació i de l'ensenyament», segons es pot llegir al mateix lloc web de l'IEC. Per acabar, s'afegeix a aquesta llista de novetats el tercer volum de la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*, en aquest cas dedicat al lèxic (2018), a cura del doctor Joan Veny.

1.2. Pregunta i objectiu de recerca

Partint d'aquests plantejaments, ens formulem la següent pregunta de recerca: de quina manera els docents parlants del lleidatà vehiculen els trets propis d'aquesta varietat en el context oral de l'aula?

Per contestar aquesta pregunta de recerca establim que l'objectiu d'aquest treball és comprovar en quina mesura alguns trets del subdialecte lleidatà de la varietat nord-occidental recollits en la *Gramàtica de la llengua catalana* i les propostes per a l'estàndard oral (fonètica i morfologia) són utilitzats pel sector docent nord-occidental lleidatà en les comunicacions orals a l'aula en dos centres educatius diferents de la demarcació de Lleida.

El nostre propòsit relaciona, així, dos àmbits estretament vinculats: el de l'educació, entenent-lo com un dels principals mitjans per assolir la normalització lingüística i la implantació de la normativa, amb el de la dialectologia, perquè, justament, moltes dificultats d'aplicació tenen a veure amb la distància entre la codificació oficial i les varietats geogràfiques de la llengua catalana, sobretot en comunicacions orals i en els registres menys formals.

Amb totes aquestes consideracions entenem que els resultats de la recerca que s'exposaran en aquest treball podran aportar noves dades, d'una banda, sobre el grau de coneixement i d'implantació de la normativa entre una part del sector docent de Lleida i, de l'altra, sobre el grau de manteniment o d'abandonament d'algunes formes pròpies d'aquesta subvarietat del dialecte nord-occidental de la llengua catalana.

2. Marc teòric

2.1. La implantació de la normativa: de la codificació a la vehiculació

Dins del camp de la sociolingüística, ens fixarem en el model de planificació lingüística proposat per Einar Haugen (1983), el qual consta de quatre fases: 1) *norm selection*,

2) *norm codification*, 3) *implementation* i 4) *elaboration*. A grans trets, el primer estadi, el de la selecció, consisteix a fer una tria de les formes que es volen promoure. Aquesta selecció pot dur-se a terme de dues maneres: d'una banda, seguint un model unitarista o monodialectal, és a dir, tenint en compte les formes d'un sol dialecte en el procés de selecció o, de l'altra, basant aquesta selecció en un model composicional, això és, amb la participació de més d'un dialecte, independentment del pes que cadascuna de les varietats acabi tenint en la llengua codificada. En el cas de la llengua catalana, cal assenyalar l'obra fabriana com a impulsora i establidora d'aquesta selecció. D'aquesta tria se n'ha dit que «va ser monocèntrica (amb el centre a Barcelona) i composicional (molt en l'ortografia, bastant en la morfologia i la sintaxi, i poc en el lèxic)» (Costa, 2010: 250).

No obstant això, és una idea de consens que Fabra va construir un model de llengua vàlid que, un cop superades les dificultats d'estudi i de difusió durant els anys del franquisme, s'ha anat consolidant i ampliant gràcies a la tasca de l'Institut d'Estudis Catalans i de desenes de filòlegs i lingüistes, els quals han reprès la feina amb una voluntat de «codificació de registre unitària pluralista plural» (Lamuela, 1992: 23). Aquesta tasca correspondria, doncs, al segon estadi proposat pel lingüista nord-americà, anomenat «codificació» i centrat en l'elaboració d'una varietat de llengua apta per a uns nous usos socials, amb un caràcter supradialectal i formal. Tal com apunta Busquets (2019: 11), «Les gramàtiques normatives neixen com a part del procés d'establiment de la varietat estàndard; concretament, són el resultat de la fase de codificació». Podem convenir, per tant, que l'objectiu de la codificació és aconseguir una fórmula lingüística vàlida per a tots els parlants d'una llengua, especialment per als usos formals.

Tot seguit es tracta de difondre aquesta proposta de la manera més efectiva mitjançant la tercera fase prevista per Haugen, per tal que aquesta llengua codificada sigui acceptada, valorada i emprada i esdevingui, així, la varietat estàndard. Així doncs, seguint amb el model haugenià, aquesta tercera fase del procés d'estandardització correspon a la vehiculació de la varietat codificada per l'ens normatiu, la qual ha estat traduïda com a «realització» per Lamuela (1987: 66). En aquest tercer estadi hi té un paper fonamental l'àmbit de l'ensenyament, ja que bona part de l'èxit de la vehiculació de la varietat codificada recau, precisament, «en l'ensenyament a l'escola en i de la norma codificada i en la seva utilització en tots els àmbits» (Costa 2010: 252).

Segons Costa (2016: 148), i seguint el que Berthelot (1998: 62) va anomenar «*facteurs favorisants*» per a la implantació de la normativa, l'àmbit de l'ensenyament és un dels més rellevants. D'acord amb l'autor, en aquesta fase de vehiculació es podrien distingir aquelles accions que es desenvolupen «a) macrosociolingüísticament: es decideix què i com s'ensenyà, els grups classe aprenen o no, i els grups usen o no la normativa; i b) microsociolingüísticament: un professor concret ensenya d'una manera determinada, cada alumne aprèn o no, i un parlant concret usa o no la normativa en una interacció concreta».

En aquest procés de vehiculació no podem perdre de vista que el model de llengua emprat a l'aula «és un dels factors que més incidència tenen en l'aprenentatge lingüístic de l'alumnat, [...] tant des del discurs del professorat com des de la interacció professor-grup d'alumnes i alumnes del grup entre si. I en esta interacció no només es transmeten formes i usos de la llengua, sinó també actituds lingüístiques», tal com destaca Pont (2002: 1).

Ara bé, en la difusió d'aquest model de llengua codificat, i molt especialment en l'ús que se'n fa a les aules, s'afegeix un component de dificultat en aquelles àrees no adscrites al dialecte central del domini lingüístic català. L'ús d'una varietat diatòpica amb trets marcadament diferents en relació amb la varietat de prestigi (la central, per raons històriques, polítiques, econòmiques i demogràfiques) comporta, molt sovint, vacil·lacions en l'ús de les formes pròpies i, en alguns casos (per inseguretat o també per hipercorrecció), condueix a l'abandonament d'aquestes formes i al consegüent reemplaçament per les de la varietat central o, en altres ocasions, a la substitució per la llengua castellana.

Per tots aquests motius no sembla desencertat suggerir que en el procés de vehiculació de la varietat estàndard en aquestes àrees es responsabilitza el vehiculador (els docents, en l'estudi que ens ocupa) de procurar usar els trets reconeguts com a normatius i que són distintius de la varietat geogràfica pròpia, en aquest cas, la subvarietat lleidatana del dialecte nord-occidental. La responsabilitat creix en constatar, mitjançant una lectura atenta de la variació lingüística recollida en les obres prescriptives, que la «flexibilitat territorial en els estàndards és limitada per naturalesa, ja que l'abundància de trets territorials elimina sistemàticament el que realment representa el concepte de llengua estàndard» (Ginebra, 2012: 36).

En aquest punt creiem que és adequat recollir l'aclariment següent: «La importància que tenen [les gramàtiques normatives] en el procés de fixació de la varietat comuna ha provocat algunes confusions terminològiques: sovint s'ha fet referència a la codificació de la varietat que es vol que sigui estàndard com a estandardització, però, de fet, l'estàndard és una realitat que va més enllà del model de llengua fixat a les gramàtiques (Busquets, 2019: 11)». Seguint Lamuela (1994: 114), completem aquesta observació amb els següents termes: «la codificació estableix normes lingüístiques explícites i l'estandardització és el procés social d'inserció d'unes normes supradialectals dins del sistema estilístic d'una llengua». En aquest estudi, per tant, no considerem pertinent parlar de la fase haugeniana d'elaboració, la quarta i última prevista, i per aquest motiu hem centrat aquest apartat en les dificultats que apareixen en el procés de vehiculació de les formes codificades.

Considerant el que hem exposat fins ara, i tenint present la idea que, al capdavall, tots els professors són professors de llengua, considerem cabdal mesurar el grau de coneixement de la normativa dels docents i, alhora, obtenir dades sobre quina aplicació efectiva i pràctica en fan a l'aula. La primera qüestió donarà compte del grau

d'interiorització de la norma; la segona, del tipus de vehiculació que en fan en la seva tasca docent i, per tant, del grau d'estandardització lingüística present en els centres estudiats, almenys en les aules d'aquells docents que han participat en l'estudi. Aquesta és, doncs, la part pràctica d'aquest treball: la recollida de dades d'ús (reportades mitjançant una enquesta digital) i l'anàlisi microlingüística, és a dir, com actua lingüísticament un professor concret (parlant concret, amb incidència pública) davant d'una situació d'aula determinada (interacció concreta).

Pel que fa al nivell de formalitat, els graus prototípics de la varietat estàndard són els de la distància màxima i mitjana entre els interlocutors, les més habituals en els registres més formals. En una aula, però, aquesta distància mitjana acostuma a veure's compromesa per motius tan diversos com l'espontaneïtat inherent als fets de parla orals no planificats, l'objectiu didàctic previst pel docent o el grau de familiaritat que s'estableix de manera inevitable entre aquells individus que comparteixen temps, espai i experiències. Malgrat això, les interaccions s'inclouen dins l'àmbit de la «llengua general». També convindrà, doncs, conèixer la percepció del nivell de formalitat que el professorat considera que es dona en un context d'aula per entendre si les seves tries lingüístiques van en línia amb les que marca la prescripció o bé si es veuen condicionades per altres propòsits del context comunicatiu.

2.2. Caracterització dels fets de parla analitzats segons el model SPEAKING de Dell Hymes

Seguint el mètode dissenyat pel sociòleg nord-americà Dell Hymes (1972), ens proposem crear un model general dels dotze fets de parla que s'analitzen mitjançant l'enquesta que hem elaborat. Per a Hymes, els fets de parla són les unitats intermèdies en la interacció lingüística (en un rang superior hi situa les situacions comunicatives i, en l'inferior, els actes de parla). Aquest model d'anàlisi es coneix sota l'acrònim SPEAKING (la sociolingüística catalana [Boix i Fuster & Vila, 1998: 122] ha adaptat aquest model amb les sigles PARLANTT), en el qual es tenen en compte un total de setze components, agrupats en vuit categories:

- 1) **Situació** (*S: Setting and Scene*): escenari i escena
- 2) **Participants** (*P: Participants*): parlant i emissor; oient, receptor o audiència; remitent, destinatari
- 3) **Finalitats** (*E: Ends*): raons-resultats, raons-objectius
- 4) **Seqüències** (*A: Act Sequence*): forma del missatge, contingut del missatge
- 5) **Clau** (*K: Key*): to o clau
- 6) **Instruments** (*I: Instrumentalities*): canals, formes de parla
- 7) **Normes** (*N: Norms*): normes d'interacció, normes d'interpretació
- 8) **Gènere** (*G: Genre*): tipus de discurs

Amb aquestes indicacions, la proposta model per als fets de parla que hem dissenyat és la següent:

1. **P = Participants.** El parlant i emissor és el professor; els destinataris, els alumnes. En la majoria de les situacions proposades el professor emet un missatge cap al grup d'estudiants, de vegades en forma d'interrogació i d'altres, d'exposició. En aquest estudi només s'analitzen els usos dels docents en cada situació plantejada (independentment de si aquest ús s'insereix en un diàleg o en un altre tipus d'interacció oral).
2. **A= Actes.** Els docents i els estudiants es veuen de manera regular, es coneixen i se situen en un registre de formalitat mitjana.
3. **R= Raons o finalitats.** El propòsit general d'aquests fets de parla és desenvolupar una sessió de classe de manera adequada i satisfactòria.
4. **L= Localització o situació.** Aula interior, espai tancat. Mobiliari de classe habitual (pissarra, taules, cadires, projector).
5. **A= Agents.** Canal oral, varietat nord-occidental, subdialecte lleidatà, registre estàndard i grau mitjà de formalitat.
6. **N= Normes d'interacció i interpretació.** Com a convencions socials que caracteritzen l'escenari, tot i que en els casos proposats hi ha un parlant privilegiat que condueix la interacció, s'hi poden incloure interrupcions, pauses o vacil·lacions provocades per diferents situacions d'aula (sempre, però, dins dels límits de respecte exigible en l'àmbit escolar).
7. **T= To o clau.** Segons el propòsit, el to del discurs presenta variacions: des de la interrogació directa, passant per l'exhortació o l'exposició de continguts.
8. **T= Tipus de discurs o gènere.** El gènere discursiu més habitual és l'exposició de continguts, combinat amb la proposta d'activitats didàctiques i interpel·lacions directes a l'alumnat.

Partint d'aquesta proposta model, podem convenir que, segons els nivells de formalitat descrits a la GIEC, es tracta d'una formalitat mitjana, condicionada per l'espontaneïtat i la proximitat que s'estableix entre el parlant i els destinataris en una situació comunicativa d'aquestes característiques. Per aquest motiu, podem establir que l'observació d'un ús recte de les indicacions que la GIEC estableix per a la llengua general en un grau de formalitat mitjana en les respostes que han proporcionat els enquestats equivaldria a un grau adequat d'implementació de la normativa en aquestes situacions comunicatives.

3. Metodologia

Un cop proposat el marc de referència, vam considerar que una fórmula efectiva per recollir les dades que ens interessaven era elaborar un qüestionari *ad hoc*. Així doncs, per conèixer quines són les tries lingüístiques que el professorat considera que fa en cada situació vam dissenyar una enquesta digital amb l'eina GoogleForms (el formulari complet es pot consultar a l'annex). Els resultats podrien oferir dades dels usos que reporten els docents, és a dir, coneixerem quines són les formes que diuen que utilitzen en les situacions d'aula proposades. Per a la mostra, i seguint les orientacions per a l'estadística aplicada a la investigació lingüística d'Herrera, Martínez i Amengual (2011: 27), segons les quals per a un estudi quantitatiu caldria treballar amb les dades de 30 informants, vam obtenir la col·laboració d'un nombre suficient de professors de dos centres educatius diferents de la demarcació de Lleida (han contestat l'enquesta 15 participants de cada centre, 30 en total).

3.1. Descripció de l'enquesta

L'enquesta es va presentar dividida en 5 seccions principals, cadascuna de les quals se centra en els següents aspectes:

- **Secció 1:** es demana informació de l'enquestat relacionada amb l'edat, el gènere, el lloc de naixement, el nivell d'estudis, la formació en llengua catalana i l'àmbit i el nivell en què imparteix docència, que són els factors considerats pertinents en aquest treball. Es proposen respostes múltiples perquè cada enquestat pugui seleccionar l'opció més adequada per al seu cas.
- **Secció 2:** es plantegen un total de 12 situacions d'aula habituals, versemblants per a la comunitat docent. Mitjançant aquest context d'ús, recognoscible per tots els informants, es proposa una pregunta en què l'enquestat ha de fer una tria lingüística entre dues o més solucions possibles. En tots els casos s'ofereixen, d'una banda, la solució més comuna en àmbits formals, tradicionalment identificada com a estàndard (coincident amb la forma del català central amb el repertori fonètic del nord-occidental) i, de l'altra, la solució pròpia de la varietat nord-occidental, subdialecte lleidatà, tant si es presenta com a opció vàlida per a qualsevol registre i àmbit a la GIEC o a les Propostes, com si presenta alguna restricció d'ús segons el registre o l'àmbit (s'evita en registres formals).

Per facilitar una comprensió correcta de totes les possibilitats, l'informant havia d'escoltar uns arxius d'àudio, que podia repetir tantes vegades com necessités. Abans d'escoltar-los, i per evitar sentir-se condicionat per les opcions que proposava l'enregistrament, es recomanava als enquestats que provessin de resoldre cada

enunciat amb les informacions que s'oferien entre parèntesi (per exemple: el verb en infinitiu, el pronom personal, una definició del substantiu que es demana, etc.). En aquesta secció, només l'última pregunta demanava una resposta oberta que els enquestats havien de respondre afegint directament la seva solució, és a dir, no hi ha opcions per triar.

- **Secció 3:** les qüestions que es plantegen en aquesta secció demanen als informants una reflexió i valoració sobre el nivell de formalitat emprat a l'aula per adreçar-se als estudiants en situacions d'exposició (classe magistral, desplegament de continguts curriculars) i d'interacció (situacions comunicatives menys controlades). També hi ha preguntes relacionades amb el grau d'ús de les formes pròpies de la variant lleidatana del dialecte nord-occidental en les seves comunicacions orals fora del context d'aula, tant amb parlants del mateix dialecte com d'altres dialectes. Les respostes als enunciats d'aquesta secció es plantegen amb escales de Likert, ja que aquest mètode permet obtenir una valoració subjectiva de satisfacció o d'acord a partir d'una escala fixa de cinc o més nivells (Meneses, 2010: 26).
- **Secció 4:** aquest apartat recull informació sobre el nivell d'estudis de la mostra. Es demana als enquestats que indiquin si han fet totalment o parcialment l'escolarització en llengua catalana, quins coneixements tenen de llengua catalana, quin és el màxim nivell d'estudis aconseguit, etc. Aquesta informació permetrà analitzar les dades obtingudes segons la formació acadèmica dels informants.
- **Secció 5:** es pregunta sobre el grau de coneixement i d'aplicació de les publicacions normatives de la llengua catalana (GIEC i també PEOCM i PEOCF). Les respostes als enunciats d'aquesta secció també es plantegen amb escales de Likert.

Pel que fa als informants, el formulari es va distribuir entre una part de la comunitat docent de dos centres educatius de la demarcació de Lleida, l'Institut Mollerussa (Mollerussa, el Pla d'Urgell) i el col·legi Lestonnac-L'ensenyança (Lleida, Segrià). Atès que l'enquesta volia avaluar la implantació de la normativa en els parlants de la varietat lleidatana del dialecte nord-occidental, se'n va limitar la distribució als professors que l'utilitzen habitualment a l'aula. Els informants van poder respondre l'enquesta durant el mes de setembre de 2019².

---

² Nota sobre la política de privacitat i tractament de dades: en el moment de contestar el qüestionari, tots els enquestats eren majors d'edat i van acceptar respondre'l voluntàriament. Totes les dades que van facilitar s'han tractat amb una finalitat exclusivament de recerca en el marc de la realització d'aquest TFG i els informants no poden ser identificats en les anàlisis i interpretacions que ofereix aquest estudi.

3.2. Una perspectiva comparada

Per desenvolupar aquest treball, es va demanar la col·laboració de l'equip docent de dos centres educatius amb unes característiques prou diferenciades: l'escola Lestonnac-L'ensenyança de Lleida i l'Institut Mollerussa. Aquesta perspectiva comparada podria oferir, d'una manera força limitada però potser significativa, uns resultats divergents tenint en compte si variables com la urbanitat/ruralitat o el nivell d'estudis impartit (secundària i batxillerat en un cas, o cicles formatius de grau mitjà i superior, en l'altre) influeixen en la tria d'uns determinats trets o uns altres. Pel que fa als centres escollits, la taula següent en recull les principals característiques diferencials:

	Lestonnac-L'ensenyança (centre A)	Institut Mollerussa (centre B)
Ubicació i entorn	<p>Lleida, Segrià</p> <p>Entorn urbà, barri Zona Alta</p> 	<p>Mollerussa, el Pla d'Urgell</p> <p>Entorn rural, la Serra (lleuger altiplà que domina la comarca).</p>
Data de creació	<p>L'escola ha estat en funcionament des del 1750, en diverses localitzacions de la ciutat i amb diferents models de gestió (propietat i direcció de religioses de la Companyia de Maria fins l'any 1977). Actualment, el centre és propietat de la Societat Cooperativa de Pares, organitzada a través del Consell Rector, i amb dos òrgans de direcció: la gerent i la docent.</p>	<p>L'any 1952 s'inicia l'activitat de l'escola, dedicada a l'ensenyament agrícola i ramader en benefici dels pagesos i ramaders de la zona. Actualment és el campus professional que ofereix més varietat d'estudis del territori, amb especial èmfasi en els del sector agrari.</p>
Tipus de centre	<p>Règim concertat</p> <p>Societat Cooperativa de Pares del Col·legi Lestonnac-L'Ensenyança</p>	<p>Centre públic</p>
Oferta d'estudis	<p>Educació infantil</p> <p>Educació primària</p> <p>Educació secundària</p> <p>Batxillerat</p>	<p>Estudis postobligatoris:</p> <p>Cicles formatius de grau mitjà (CFGM)</p> <p>Cicles formatius de grau superior (CFGS)</p> <p>Programa de Formació i Inserció (PFI)</p> <p>Itinerari Formatiu Específic (IFE)</p>
Nombre de docents³ (2019-20)	<p>ESO i Batxillerat: 23 professors</p> <p>Alguns professors imparteixen docència en totes dues etapes.</p>	<p>CFGM, CFGS i altres estudis específics: 67 professors.</p> <p>Alguns professors imparteixen docència en cicles formatius de nivells diferents.</p>

³ Només aportem xifres de les etapes en què s'ha demanat la col·laboració del professorat.

● **Projecte lingüístic de centre (PLC)**

Centre A	Centre B
<p>La direcció l'escola ha facilitat la consulta del PLC, un document d'ús intern, desplegat en el Projecte Educatiu de Centre (PEC). Aquest document s'ajusta, tal com informa l'apartat 2 titulat «Marc legal», al que estableixen els articles 10, 11, 12 i 16 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'Educació, i a l'article 5.1.e) del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius. Tot seguit destaquem els aspectes que considerem més rellevants per a aquest treball:</p> <p>En el punt 4 del PLC s'exposa el tractament de les llengües al centre. Com a principis generals que regeixen l'ús de les llengües del centre, s'estableix que l'aprenentatge del català i del castellà quedaran garantits en els plans d'estudis, de manera que tot l'alumnat, qualsevol que sigui la seva llengua habitual en iniciar l'ensenyament, pugui utilitzar normalment i correctament ambdues llengües al final de l'educació obligatòria.</p> <p>L'apartat 4.1. fa referència a la llengua catalana com a «eix vertebrador d'un projecte educatiu plurilingüe». El català es presenta com a «llengua vehicular i d'aprenentatge a emprar normalment en les activitats internes i externes de la comunitat educativa». A més a més, s'indica que «cal promoure la participació de tota la comunitat educativa en activitats que comportin l'ús i la integració a la llengua i a la cultura catalanes».</p> <p>Pel que fa a l'ús de la llengua catalana entre el personal de l'escola, l'alumnat, en les activitats extraescolars i en comunicacions externes, s'estableixen els punts següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> - El català és la llengua de treball i de relació del professorat i del personal laboral, entre ells i amb les altres instàncies del centre. El català és el vehicle d'expressió habitual entre els agents educatius del centre. Amb això es contribueix a estendre l'ús de la llengua més enllà de l'àmbit restringit de les aules. - La llengua de redacció i d'exposició dels treballs encomanats o exposats serà el català a excepció d'aquells treballs el tema dels quals exigeixi l'expressió en un altre idioma. 	<p>L'institut Mollerussa permet consultar lliurement els principals documents de centre, publicats de manera íntegra a la seva pàgina web. En aquest cas, també el segon apartat del document, titulat «Referències normatives i documentals del PEC», s'indiquen les lleis i decrets que s'han tingut en compte per elaborar aquest document de centre. Entre altres referències, destaquem la Llei 1/1998, de política lingüística, art. 20.1, 20.2, 21.8, 21.4, 21.8 i 24.1.</p> <p>Pel que fa al PLC, en la introducció del document s'informa que «és fruit de la reflexió conjunta per part del claustre i del consell escolar, a fi que sigui un instrument que vinculi famílies, alumnat, professorat i personal no docent».</p> <p>Més endavant, en el tercer punt, s'exposa que aquest document «parteix, de la realitat sociolingüística de Mollerussa, en què la llengua d'ús habitual és el català». Tot seguit s'indica que «La llengua de les activitats acadèmiques i dels materials docents, de les activitats escolars, de la vida orgànica i la de projecció del centre és la llengua catalana».</p> <p>El desplegament dels objectius concrets de cadascuna d'aquestes activitats del centre, recollits en apartats específics i amb la indicació concreta dels responsables de dur-los a terme (equip directiu, claustre de professors, personal d'administració i serveis, etc.) representa el cos d'aquest PLC.</p> <p>Tot seguit destaquem els punts que corresponen a l'àmbit pedagògic, que s'exposen al punt 5.1.:</p> <p>Objectiu general:</p> <ul style="list-style-type: none"> - El català ha de ser la llengua vehicular de les diferents activitats d'ensenyament i aprenentatge del centre. La llengua catalana ha de ser l'eina de cohesió i integració entre totes les persones del centre, i el vehicle d'expressió de les diferents activitats acadèmiques que s'hi realitzen. <p>Objectius concrets:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Assegurar la utilització del català com a llengua vehicular i d'aprenentatge del centre. - Garantir que la llengua catalana, com a

<ul style="list-style-type: none"> - El català serà la llengua de treball oral i escrita del personal d'administració i serveis. - La llengua catalana serà la pròpia de les activitats extraescolars i complementàries. - El català és la llengua de relació del centre amb els representants de les famílies o persones tutores legals. <p>Finalment, el punt 5 del document fa referència a l'alumnat nouvingut i amb necessitats educatives especials. En aquests casos s'estableix que «el centre garantirà l'aprenentatge de la llengua catalana i vetllarà perquè aquest alumnat n'adquireixi, al més aviat possible, el nivell lllindar». Entre altres mesures, el document recull la següent indicació:</p> <ul style="list-style-type: none"> - El centre ha d'assegurar que tot el professorat i els altres adults que actuen al centre es dirigeixin sempre en català a l'alumnat nouvingut, així com ho fan amb la resta d'alumnat, a fi de facilitar-ne la integració i com a senyal de no discriminació. 	<p>llengua d'aprenentatge i de comunicació, faci les funcions de vehicle d'expressió quotidiana i esdevingui la llengua usual del centre.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vetllar perquè els prejudicis lingüístics quedin fora del currículum transversal del centre i valorar la llengua catalana com a element d'integració i cohesió de les persones que intervenen en el procés d'ensenyament aprenentatge. <p>S'especifica que els responsables de promoure i assolir aquests objectius són l'equip directiu i el claustre de professors. En aquest apartat també es fa atenció als alumnes amb necessitats educatives especials (NEE).</p> <p>En l'apartat 5.2., l'àmbit organitzatiu, de govern i institucional, es recull que «el català és, majoritàriament, la llengua de treball i de relació del professorat, entre ells/es i amb les altres instàncies del centre. El català és el vehicle d'expressió més habitual entre el professorat del centre. Amb això es contribueix a estendre l'ús de la llengua més enllà de l'àmbit restringit de les aules». S'afegeix, a més a més, que «per tal que això sigui possible, cal que tots els professionals que són presents al centre, professorat i personal d'administració i serveis (PAS), siguin coherents amb aquest objectiu i usin el català en totes les relacions amb l'alumnat al centre, formals i informals».</p>
---	--

De manera comparada, observem que tots dos PLC ofereixen una guia d'actuació força completa i acurada sobre el tractament de les llengües al centre i presenten una atenció més específica a la llengua catalana, considerada vehicular per a les activitats d'ensenyament i aprenentatge del sistema educatiu, tal com estableix l'article 11 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'Educació.

En cap d'aquests documents, però, apareix cap referència a l'autoritat lingüística que els centres han de seguir per assolir un desplegament i ús adequat de la llengua catalana, tant en les activitats educatives com administratives, d'organització i de relació institucional de les escoles. Considerem que es dona per suposat que és l'IEC, tenint en compte que la Generalitat de Catalunya va reconèixer explícitament aquesta autoritat a l'article 3 de la Llei 8/1991, de 3 de maig (DOGC 1440, del 8), sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans: «L'ús lingüístic dels centres d'ensenyament públics i privats i dels mitjans de comunicació de titularitat pública ha de respectar la normativa establerta per l'Institut d'Estudis Catalans».

Finalment, en cap dels PLC analitzats no es fa cap referència al tractament (promoció, restricció o pautes d'ús concretes) dels trets lingüístics específics de la varietat geogràfica que és pròpia en la seva zona.

4. Justificació i descripció de la tria de trets avaluats

Hem escollit un total d'onze trets per analitzar, quatre dels quals són fonètics, sis morfològics i un sintàctic. En conjunt, considerem que aquesta selecció caracteritza el subdialecte lleidatà de la varietat nord-occidental, malgrat que alguns aspectes siguin compartits amb altres dialectes (també d'algunes varietats orientals). Aquesta tria s'ha fet d'acord amb la classificació tradicional de la dialectologia catalana, d'una manera general, a partir de l'obra de J. Veny i M. Massanell i Mesalles (2012), i d'una manera més específica per al lleidatà, segons la descripció i les orientacions ortoèpiques presentades per Julià-Muné, Romero i Creus (2004), veus avalades i expertes en aquest camp.

Quant al terme *lleidatà*, en aquest treball el farem servir per designar, dins del bloc occidental, la varietat que es parla a les comarques centrals de Lleida (el Segrià, el Pla d'Urgell, les Garrigues i la Noguera), és a dir, a l'àrea central del nord-occidental i que, per tant, no inclou les varietats ribagorçana, pallaresa o tortosina. Aquesta designació també apareix recollida a la GIEC (2016: XXIV), on el lleidatà queda reconegut com a «subdialecte».

Pel que fa a la llista de trets avaluats, ens hem centrat, sobretot, en aspectes fonètics i morfològics, seguint la jerarquia d'estabilitat que indica Valls en la seva tesi (2013: 336): lèxic > morfologia > fonologia. Deixem fora de la selecció el component lèxic perquè és el camp lingüístic més volàtil i permeable. L'afirmació de Martí i Castell (2014: 250) també avala la nostra tria: «la fonètica és l'element més resistent del llenguatge, mentre que la morfologia és el més permeable i, per consegüent, es presta més a la substitució de formes». Mitjançant aquesta selecció de trets, creiem que podrem mesurar el grau d'implantació de la normativa des del punt de vista de la variació geogràfica, és a dir, ens fixarem en la freqüència d'ús dels trets lleidatans normatius a partir de les respostes dels docents enquestats (implantació de la normativa) i també en el grau d'ús de les formes no normatives (manteniment de les formes rebutjades o no recollides per la normativa). Els resultats podran convergir o divergir amb la hipòtesi de Valls, el qual considera que «el conjunt de parlars ponentins s'han vist especialment afectats pels processos de desdialectalització i d'anivellament amb l'estàndard que, en major o menor mesura, han afectat tots els parlars nord-occidentals situats a l'est de la frontera catalanoaragonesa» (Valls 2017: 156).

4.1. El tractament de la variació lingüística a la GIEC

La GIEC té en compte «la variació lingüística al llarg de tot el territori, els diferents nivells d'ús i la diversitat intrínseca d'una llengua que és alhora antiga i moderna, pròpia del mercat i de l'aula, de l'estrada i de la llar, com ho és el català» (GIEC, 2016: X). Amb aquest propòsit la GIEC va ser presentada el setembre del 2016 com la nova gramàtica oficial de l'Institut d'Estudis Catalans, continuadora de la normativa gramatical que va establir Pompeu Fabra en la seva *Gramàtica catalana* de 1918. A diferència d'aquesta darrera, la GIEC es considera una obra institucional i col·lectiva i, per bé que no modifica substancialment la norma, sí que hi introdueix flexibilitat, tot ampliant i detallant algunes qüestions que permetin resoldre els principals dubtes que poden tenir els parlants d'avui.

Aquesta és, doncs, una de les principals novetats d'aquesta obra: la manera de presentar la norma (a partir de la descripció gramatical) i el fet d'abordar dins d'aquesta norma la variació lingüística. La GIEC proporciona una visió de conjunt de la llengua que es concreta amb el tractament de les varietats geogràfiques i els diferents registres d'ús. D'una manera més ocasional, també es fa atenció a les particularitats de les modalitats oral i escrita. En aquest sentit, el document de presentació de la GIEC elaborat per l'Oficina de Gramàtica de l'IEC exposa les següents indicacions:

«aquesta gramàtica distingeix entre les formes de la llengua general, vàlides en tots els territoris, registres i modalitats, i les que només ho són en uns determinats parlars, registres o modalitats: en les primeres, el text no fa cap indicació especial, mentre que en les segones concreta en quins àmbits s'utilitzen normalment. La distinció entre formes més generals i formes més particulars atorga reconeixement a aquestes darreres i al mateix temps posa en relleu les primeres, que són les preferents en la mesura que són compartides per tots els parlants.»

(GIEC 2016: 1)

En els casos en què coexisteixen dues o més formes, tinguin totes el mateix caràcter general o el mateix caràcter particular, segons el mateix document,

«cal entendre que tenen la mateixa validesa normativa si en el text no es diu el contrari o si no se'n marca cap com a preferible. Ocasionalment, el text pot assenyalar si una determinada forma és genuïna o no, té més o menys tradició, és més o menys usual, es manté vigent entre els parlants, etc. Aquestes dades poden ajudar el lector a valorar millor la idoneïtat de cada forma en cada situació comunicativa i a orientar la tria que fa en cada cas.»

(GIEC 2016: 2)

Així doncs, caldrà tenir en compte aquesta consideració a l'hora de valorar alguns dels trets de la varietat lleidatana que s'han seleccionat per dur a terme aquesta recerca, atès que la GIEC, de manera explícita segons el que acabem de recollir, atorga al parlant la responsabilitat de seleccionar una o altra forma segons cada situació comunicativa en casos d'ambivalència.

4.2. Descripció i tractament dels trets seleccionats

A continuació presentem la descripció de cada tret i les indicacions que n'hem localitzat, sempre que ha estat possible, tant a la GIEC com a les *Propostes*, tenint en compte, tal com hem indicat en el primer apartat d'aquest treball, que la vigència d'aquestes obres ha quedat desplaçada per les darreres publicacions normatives. El context d'aula en què s'ha inserit l'ús d'aquest tret per facilitar-ne la comprensió als enquestats es pot consultar, juntament amb el formulari complet, a l'annex.

4.2.1. Trets fonètics

4.2.1.1. Fonètica vocàlica

4.2.1.1.1. Pronúncia de [a] en comptes de [e] en síl·laba travada inicial

- **GIEC** (2016: 50): En nord-occidental i en valencià, és bastant general la pronúncia de [a] en comptes de [e] en la síl·laba travada inicial, especialment en mots que comencen per *en*, *em* i *es* (*encetar*, *embut*, *escoltar*) i en altres com *sencer* i *llençol*.
- **PEOCF** (1999: 16): És també admissible en l'àmbit general —només, però, en registres informals— la pronunciació com a *a* de la vocal inicial de mots començats per *en-*, *em-*, *es-*: *encetar* (pron. *ancetar*), *embut* (pron. *ambut*), *escoltar* (pron. *ascoltar*).

La GIEC fa una descripció del tret però no hi especifica cap orientació d'ús concreta. La PEOCF, en canvi, el limita als registres informals (per bé que en àmbit general). Valorarem l'ús d'aquest tret, tenint en compte la restricció de la PEOCF, admissible només en registres informals. És a dir, segons la definició del fet de parla que hem proposat més amunt, cal convenir que, en la situació plantejada, l'opció preferent seria la pronúncia recta: [e]scolteu.

4.2.1.1.2. Diferenciació fonètica entre el masculí i el femení del sufix *-ista*:

- **GIEC** (2016: 163): En els parlars occidentals, d'altra banda, els noms amb el sufix invariable *-ist(a)* diferencien el masculí singular del femení singular per mitjà de l'alternança entre les vocals [e], per al masculí, i [a] (o [ɛ]), en parlars nord-occidentals), per al femení: *un excursionist[e] atrevit / una excursionista atrevida*, *un dentist[e] car / una dentista cara*; *El seu pare és taxist[e] / La seua mare és taxista*. Aquesta variació de gènere, corrent en llengua parlada, no es reflecteix en l'escriptura.
- **PEOCF** (1999: 16): És també admissible en aquest mateix àmbit [general] la diferenciació fonètica entre el masculí i el femení del sufix *-ista*: *turista*, pronunciat *turiste* (masc.) o *turista* (fem.), pròpia dels parlars occidentals.

En aquest cas la GIEC assenyala que aquesta variació, corrent en la llengua parlada, no es trasllada a l'escriptura. La PEOCF l'admet en l'àmbit general (sense restricció de registre). Així doncs, seguint aquestes orientacions, valorarem la diferenciació fonètica com a admissible en qualsevol registre i àmbit, sempre en una situació comunicativa oral, per tant, indicarem com a normatives tant la pronúncia *nutricionist[e]* com la pronúncia *nutricionis[t̪]* en la situació d'aula que hem plantejat.

4.2.1.2. Fonètica consonàntica:

4.2.1.2.1. Pronúncia [j] el so inicial dels mots *jo* i *ja*⁴

- **GIEC**: No localitzat. Després de consultar-ho a l'Oficina d'Estandardització de la Secció Filològica de l'IEC [2 d'agost de 2019], la resposta rebuda [30 d'agost de 2019] va confirmar-ho: «Pel que fa a la pronúncia amb [j] dels mots *ja* i *jo*, esmentada a la proposta de fonètica, la GIEC no hi fa esment». La resposta, però, afegia una nova informació: «la *Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana*, que es publica aquest mes de setembre sí que l'esmentarà». Ens ha calgut, doncs, ampliar les obres de referència consultades i afegir-hi les indicacions que, en aquest cas, recull la GBU.
- **GBU** (2019: 22): En alguns parlars, el so inicial dels mots *jo* i *ja* es pronuncia com a semivocal palatal [j] i no com a [ʒ]. Ambdues pronúncies són acceptables.
- **PEOCF** (1999: 19): També és propi de l'àmbit general pronunciar el so inicial dels mots *jo* i *ja* com a consonant prepalatal fricativa sonora, o bé com a *i*.

Segons el que s'exposa a la GBU, i per manca d'informació sobre aquest tret a la principal obra prescriptiva, podem valorar totes dues pronúncies com a acceptables en qualsevol registre i àmbit.

4.2.1.2.2. Pronunciació oclusiva sorda de les consonants inicials dels grups *bl* i *gl*

- **GIEC** (2016: 72): En els parlars orientals i nord-occidentals, la consonant oclusiva dels grups /b/ i /g/ pot experimentar processos de geminació i ensordiment. En alguns parlars, aquests grups poden presentar geminació de la consonant oclusiva quan es troben darrere de vocal accentuada en posició final del radical, tant si van seguits d'una marca flexiva o un sufix (*reblar*, *cobla* [bb]; *regla*, *arreglen* [gg]) com d'una vocal epentètica (*poble*, *doble* [bb]; *segle*, *regle* [gg]). [...] En altres parlars és més freqüent l'ensordiment de la consonant oclusiva d'aquests grups, amb geminació o sense, quan són posttònics: *poble*, *amable* [ppl]/[pl]; *segle*, *regla* [kk] / [k]; *poblet*, *població* [bl]; *reglar*, *reglament* [kl]. [...] La geminació de la consonant oclusiva dels grups /b/ i /g/ és acceptable en tots els registres d'acord amb cada parlar, però no l'ensordiment, que s'evita en registres formals.

---

⁴ Aquest tret s'ha inclòs a la llista per quantificar el nombre d'enquestats que opten per la pronúncia prepalatal fricativa sonora [ʒ] (més habitual en els mitjans de comunicació, considerada la forma estàndard, en el sentit de forma prestigiosa en els àmbit formals) i que, per tant, s'allunyen de la pronúncia amb [j], molt més habitual entre els parlants nord-occidentals.

- **PEOCF** (1999: 17): També és pròpia de l'àmbit general tant la pronunciació oclusiva geminada de la consonant inicial dels grups *bl* i *gl* en mots com *estable*, *establir*, *regla*, *arreglar* -predominant en els parlars orientals-, com la pronunciació contínua d'aquests sons -predominant en els parlars occidentals. No són recomanables: 3) La pronunciació com a consonants sordes (*p* o *k*, respectivament) de la *b* i de la *g* dels grups *bl* i *gl* en mots com *estable*, *establir*, *regla*, *arreglar*. No són recomanables, doncs, pronunciacions del tipus *estapple*, *reccla*, ni *estaple*, *recla*.

La GIEC, doncs, considera acceptable la geminació de la consonant oclusiva dels grups /bl/ i /gl/ en tots els registres d'acord amb cada parlar, però no l'ensordiment, que s'evita en els registres formals, talment com ja recomanava la PEOCF. En aquest cas, valorarem adequades a l'ús normatiu les respostes *se[gg]le* i *se[g]le*, però no la resposta *se[k]le*.

4.2.2. Trets morfològics

4.2.2.1. No verbals:

4.2.2.1.1. Variant *mos* de la forma pronominal plena *nos*

- **GIEC** (2016: 200): [...] No perviu, en canvi, la forma *nos*, però sí la variant col·loquial *mos*, que en parlars nord-occidentals, valencians i baleàrics s'usa tant anteposada com posposada al verb (*mos mira*, *mira-mos*). La forma *mos* no transcendeix a l'escriptura i no és adequada en els registres formals.
- **PEOCM**: No recollit. L'Oficina d'Estandardització de l'IEC [consulta agost 2019] confirma que les *Propostes* no l'esmentaven.

Segons les indicacions de la GIEC, la forma *mos* és acceptable en la llengua oral però fora dels registres més formals. Així doncs, la variant *mos* quedaria exclosa de l'ús normatiu en un registre de formalitat mitjana com el que planteja l'enquesta.

4.2.2.1.2. L'article definit masculí *lo*

- **GIEC** (2016: 580): En alguns parlars nord-occidentals, en el parlar del Camp de Tarragona, en tortosí, en alguerès i en algunes comarques valencianes es mantenen en la parla familiar les formes antigues de l'article masculí *lo* i *los*: *lo cap*, *lo matí*, *lo iode*, *los amos*, *los pobles*.
- **PEOCM** (1999: 17): També és admissible, en l'àmbit restringit (parlars nord-occidentals i alguerès) —només, però, en registres informals— l'ús de les formes *lo*, *los* (per *el*, *els*, respectivament).

En aquest cas, la GIEC fa una descripció del fenomen, un dels més representatius de la varietat nord-occidental, però no n'indica de manera explícita l'adequació d'ús (si bé és cert que es pot intuir força clarament mitjançant la interpretació de l'expressió «es mantenen en la parla familiar»). La PEOCM, en canvi, només el considera admissible en l'àmbit restringit dels dialectes dels quals és propi, sempre, però, en registres informals.

Ara bé, precisament perquè aquest és un dels trets més característics, en aquest cas hem volgut ampliar les fonts consultades, sempre seguint les orientacions oficials. D'aquesta manera, la penúltima obra publicada, la *Gramàtica essencial de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (GEIEC), sí que assenyala de manera inequívoca que cal evitar l'ús de l'article *lo* en els registres formals:

- **GEIEC**: En alguns parlars nord-occidentals, en el parlar del Camp de Tarragona, en tortosí, en alguerès i en algunes comarques valencianes es mantenen en la parla espontània les formes antigues de l'article masculí *lo* i *los*: *lo cap*, *lo matí*, *lo iode*, *los amos*, *los pobles*, *los fills*. Aquestes formes s'eviten en els registres formals.

Tenint en compte totes les indicacions de les obres consultades, en la situació comunicativa plantejada considerarem normativa i adequada l'opció *el projector* i valorarem inadequat l'ús de *lo projector*.

4.2.2.2. Verbals:

4.2.2.2.1. Diferenciació fònica d'algunes formes verbals (present, imperfet o condicional d'indicatiu) que comparteixen forma gràfica

- **GIEC** (2016: 232): [...] En parlars nord-occidentals i valencians septentrionals s'estableix una diferenciació fònica en les formes de les persones 1 i 3 que acaben gràficament en *a*, és a dir, en les formes de l'imperfet d'indicatiu i del condicional. En aquests casos, la vocal final es realitza [a] (o [ɛ]) en la primera persona del singular i [e] en la tercera; per exemple: 1 *cantava* ([a] o [ɛ]) i 3 *cantava* ([e]), 1 *cantaria* ([a] o [ɛ]) i 3 *cantaria* ([e]).
- **PEOCM**, p.24: Imperfet d'indicatiu: Són pròpies de l'àmbit general les formes 3 *cantava*, *perdia*, *servia*. És pròpia de l'àmbit restringit (parlars nord-occidentals) la pronunciació de les formes 3 *cantav[e]*, *perdi[e]*, *servi[e]*.

La GIEC no indica cap restricció d'ús, per tant, considerarem el tret acceptable en tots els registres orals. Tanmateix, la PEOCM l'assenyala com a tret propi de l'àmbit restringit.

4.2.2.2.2. Caiguda o manteniment de la *v* en la desinència de l'imperfet d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació

- **GIEC**: No recollit.
- **PEOCM**: No recollit.

L'Oficina d'Estandardització, en resposta a la mateixa consulta del 3 d'agost de 2019, confirma que la GIEC no esmenta la caiguda o el manteniment de la *v* en l'imperfet d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació i afegeix que les propostes tampoc no hi feien referència. Si bé la GIEC informa que no recull sistemàticament totes les variants de tots els parlars, aquesta negligència és significativa, atès que el tret que hem volgut avaluar ha estat identificat per la dialectologia catalana com un dels que més caracteritzen el subdialecte lleidatà de la varietat nord-occidental. L'obra de Veny & Massanell i Messalles (2012) el descriu així:

«L'imperfet d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació pot perdre la bilabial de la terminació (sempre que no quedin en contacte dues aa: jo cantav[E] pot passar a jo canta[E], però jo cantav[a] no es redueix). Les formes amb bilabial i sense conviuen en lliure variació. A la zona central del nord-occidental també existeixen variants en què la pèrdua de la consonant s'ha compensat amb la inserció d'una iod antihiàtica.» (p.17)

En el treball de Solans (1990: 209) sobre variació verbal al Segrià es fa una breu descripció del fenomen i s'indica que «actualment aquesta forma no és gaire emprada pels parlants més joves i és més pròpia de la informalitat». També Josefina Carrera-Sabaté (2003), en un article en què s'analitza l'ús de quatre fenòmens fonètics i morfològics del lleidatà a la televisió local, presenta una descripció d'aquest tret.

Tenint en compte que cap de les obres prescriptives vigents l'esmenten, no podem valorar normativament la idoneïtat d'ús d'aquest tret en registre estàndard i contextos formals, bé siguin dins l'àmbit general o el restringit. Tot i així, i seguint la descripció de Solans esmentada més amunt, assumim que es tracta d'un tret marcadament col·loquial i en retrocés, i per això en aquest estudi el considerarem no adequat en el context comunicatiu que hem plantejat.

4.2.2.2.3. Forma no velaritzada de l'imperatiu del verb *dir*: *dis*

- **GIEC** (2016: 265): Els verbs irregulars [...]. En parlars valencians cal afegir-hi el verb *dur*, amb les variants *duus* o *dus* (en els altres parlars, *duu* o *du*), i el verb *dir* (en aquest cas, també en nord-occidental), que, al costat de la forma velaritzada 2 *digues*, presenta la variant 2 *dis*, emprada en usos pronominals: *Dis-me què vols*; *Dis-li-ho tu, si goses*.
- **PEOCM** (1999: 35): És admissible en l'àmbit restringit (parlars valencians) —només, però, en registres informals— la forma 2 *dis*.

La GIEC descriu l'ús d'aquest tret juntament amb la variant *digues*. Pel que fa a la PEOCM, el limita als registres informals i l'admet, només, en l'àmbit restringit dels parlars valencians. Com que la GIEC no indica cap restricció d'ús, i tenint en compte que la forma *digues* acostuma a percebre's com una opció més formal i, fins i tot, artificial per la distància que presenta amb els usos més espontanis i habituals de la majoria de parlants, valorarem acceptable en registres formals l'opció *dis-me* de l'enquesta (perquè es tracta d'un ús en àmbit restringit), juntament amb l'opció *digues-me*.

4.2.2.2.4. Adopció de la marca *o* en el present de subjuntiu de les formes rizotòniques

- **GIEC** (2016: 242): No són acceptables en els registres formals altres tipus de formes col·loquials de present de subjuntiu d'ús bastant residual: concretament, les formes rizotòniques amb la marca *o* usades en alguns parlars nord-occidentals (2 *cantos*, 3 *canto*, 6 *cànton* i, segons els parlars, també 1 *canto*).
- **PEOCM** (1999: 25): Present de subjuntiu. No són recomanables formes com les següents: 3) 1 *canta/canto*, 2 *cantos*, 3 *canto*, 6 *cànton*.

Amb una fórmula unívoca, la GIEC prescriu evitar l'ús d'aquest tret en els registres formals. La PEOCM el valora com a no recomanable, sense concretar en quins registres o àmbits. En la situació comunicativa proposada cal assenyalar com a opció normativa la resposta següent: *tria la que vulguis* (enfront de l'opció *tria la que vulgos*).

4.2.3. Trets sintàctics

4.2.3.1. Manca de concordança quan el subjecte apareix després del verb i és plural amb caràcter indefinit

- **GIEC** (2016: 896): En els parlars nord-occidentals, aquestes construccions pronominals de subjecte indefinit amb verb transitiu no fan concordar el verb amb el sintagma nominal, de manera que aquest no és tractat com un subjecte gramatical, sinó com el complement directe: *Ara ja no es necessita tantes modistes; D'obriers sense feina, cada dia se'n veu més; Ja es pot obrir les finestres*. Es considera acceptable aquesta manca de concordança en la comunicació vinculada a l'àmbit nord-occidental.
- **Propostes**: Cap de les propostes fa referència a aquest tret, atès que es tracta d'un fenomen sintàctic i el volum de sintaxi no es va arribar a publicar.

La GIEC limita l'ús d'aquest tret a l'àmbit geogràfic restringit del qual és propi. Així doncs, tenint en compte que tots els docents col·laboradors imparteixen classe a la zona nord-occidental, considerarem acceptables i normatives les respostes *Ja no cal més cadires* i *Ja no falta més cadires*.

5. Anàlisi de les dades obtingudes

5.1. Característiques de la mostra

Un total de 30 professors han contestat l'enquesta, quinze de cada centre participant. Malgrat que valorarem les dades elaborant la mitjana aritmètica entre les respostes obtingudes de tots dos centres, considerem d'interès presentar de manera comparativa les característiques generals dels informants (gènere, edat, lloc de naixement, grau màxim de formació assolida), de vegades mitjançant uns gràfics i, d'altres, a partir d'unes breus descripcions. Un cop presentades les dades sociogràfiques, farem atenció a la percepció del grau de formalitat emprat a les comunicacions d'aula, tant en les situacions expositives com en les d'interacció professor-estudiant, i també al nivell de coneixement de les obres normatives.

Recordem que el centre A correspon a l'escola Lestonnac-L'ensenyança (concertada, urbana, oferta formativa d'estudis obligatoris [Primària, Secundària] i postobligatoris [Batxillerat]), i el centre B correspon a l'Institut Mollerussa (públic, entorn rural, oferta postobligatòria de CFGM i CFGS, entre altres).

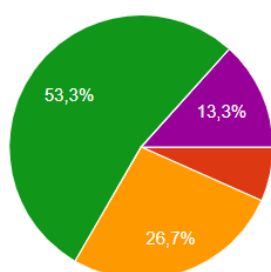
5.1.1. Dades generals

- **Gènere**

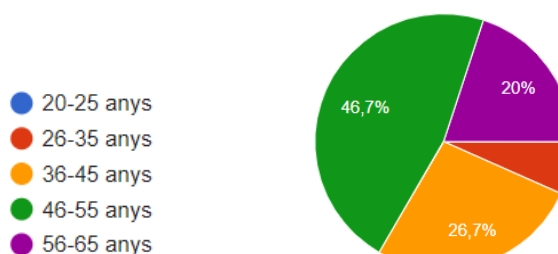
Del centre A, 9 informants són dones i 6, homes. De l'Institut Mollerussa 7 participants són dones i 8 són homes. El nombre total de dones enquestades són 16, i el nombre total d'homes són 14.

- **Edat**

Centre A

Centre B

En cap dels dos centres no hi ha hagut cap informant menor de 26 anys, tal com mostra el gràfic (absència de porció blava). D'altra banda, en tots dos centres, la franja menys representada és la que se situa entre els 26 i els 35 anys, amb 1 professor

informant de cada centre. En la franja següent, entre els 36 i els 45 anys, se situen un total de 8 enquestats, 4 de cada centre. El gruix més rellevant de professors, una quinzena del total dels enquestats, oscil·len entre 46 i 55 anys. En comptem 8 del centre A i 7, del B. Finalment, en la franja de més edat, la dels 56 als 65 anys, hem obtingut la col·laboració d'un total de 5 informants, 2 del centre A i 3, del B.

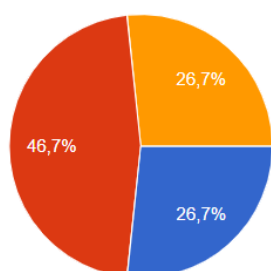
● **Lloc de naixement**

Centre A	Centre B
<ul style="list-style-type: none"> - Segrià: 10 (Lleida) - Pla d'Urgell: 1 (Sidamon) - Urgell: 1 (Tàrrrega) - Alt Urgell: 1 (població no indicada) - Altres: 2 (Barcelona, Barcelonès; Barbastre, Osca) 	<ul style="list-style-type: none"> - Segrià: 8 (Lleida, Seròs, Sudanell) - Pla d'Urgell: 2 (Mollerussa) - Urgell: 2 (la Guàrdia d'Urgell, Tornabous) - Segarra: 1 (població no indicada) - Altres: 2 (Vinaròs, Baix Maestrat; Las Palmas, illes Canàries)

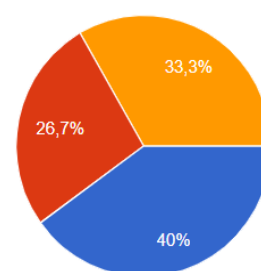
Observem que majoritàriament els enquestats procedeixen de la comarca del Segrià (18), 3 són del Pla d'Urgell i també 3 són nascuts a l'Urgell. Per tant, 24 dels 30 enquestats procedeixen de l'àrea central del nord-occidental. Pel que fa a la resta, 1 és de la Segarra, un altre de l'Alt Urgell i, finalment, 4 més són nascuts en àrees que quedarien fora dels límits tradicionals de la varietat lleidatana (Barbastre i Vinaròs) o de manera més general, de la varietat nord-occidental (Barcelona, Las Palmas). Cal dir que, independentment del lloc de naixement que han indicat, ens hem assegurat que tots els informants que han participat en l'enquesta han estat educats, almenys en l'entorn familiar, amb el dialecte lleidatà i que aquesta és la varietat que utilitzen en les seves comunicacions orals en l'entorn escolar.

● **Estudis obligatoris en català**

Centre A

Centre B

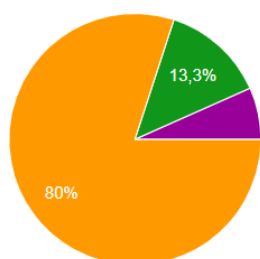
● a) Sí, des de Primària fins al Batxillerat
 ● b) No totalment
 ● c) No

En el conjunt de la mostra, el 33,4% dels enquestats ha fet els estudis de manera completa (des de Primària fins a Batxillerat) en català. El 36,7% manifesta que no els ha seguit totalment en català i un 30% indica que no els ha fet en català en cap etapa educativa. Comparativament, les diferències més notables es detecten en el cas a) (estudis complets en català), ja que en el centre A només un 26,7% els ha fet en aquesta llengua, davant del 40% del centre B; la segona diferència es percep en el cas b) (estudis fets en català parcialment): un 46,7% de professors del centre A ha marcat aquesta opció, davant del 26,7% del centre B.

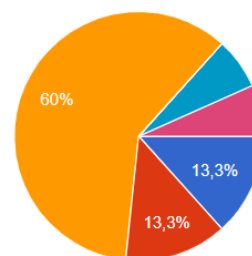
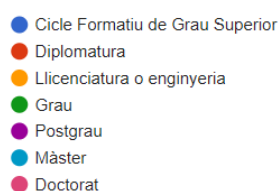
En la pregunta següent (sense representació gràfica), es va demanar si els informants havien fet alguna assignatura de llengua catalana en els seus estudis superiors. Els enquestats del centre A han contestat de manera majoritària (80%) que sí han rebut aquesta formació. En el cas del centre B, en canvi, només un 33,3% afirma haver-ne rebut. En un còmput global, la mitjana d'enquestats que han seguit assignatures de llengua catalana en els estudis superiors és del 56,7%.

- **Nivell màxim d'estudis assolit**

Centre A

Centre B

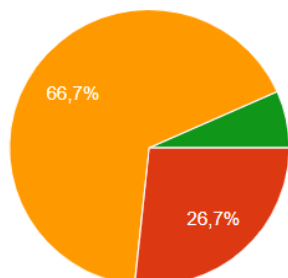
Un 70% dels enquestats ha obtingut un títol de llicenciatura o enginyeria. Pel que fa a la resta, un 13,3% disposa d'una diplomatura o grau. El percentatge de professors que han superat un màster és del 6,7% (2 persones), la mateixa xifra que ha superat uns estudis de Grau Superior. Només un 3,4% (1 professor) ha acabat un programa de doctorat.

Comparativament, destaca l'heterogeneïtat d'estudis que reflecteix el gràfic del centre B, al qual pertany la totalitat dels professors que han obtingut un títol de Cicle Formatiu de Grau Superior. Aquesta situació respon, entre altres, al fet que aquest centre presenta una extensa i variada oferta d'estudis d'aquest nivell.

5.5.2. Grau de formalitat emprat a l'aula

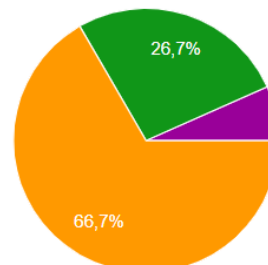
- En situacions d'exposició de continguts

Centre A

- Molt formal (molt distant amb l'alumnat)
- Formal (distant amb l'alumnat)
- Neutre (distància mitjana amb l'alumnat)
- Informal (poc distant amb l'alumnat)
- Col·loquial (gens distant amb l'alumnat)

Centre B

El grau de formalitat neutre (distància mitjana amb l'alumnat) és la resposta més triada per tots els professors que han contestat l'enquesta: gairebé un 70%. Aquesta tria coincideix, doncs, amb el grau de formalitat mitjana que havíem proposat en la caracterització de situació comunicativa per definir les situacions comunicatives habituals en context d'aula. Per una altra banda, un 13,4% dels professors considera que empra un nivell de llengua formal a l'aula, en contrast amb el 16,7% que ha marcat un grau més informal.

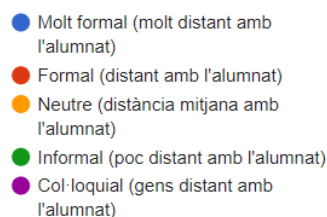
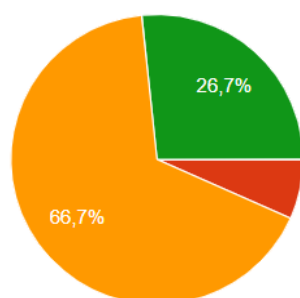
Pel que fa a les dotze situacions proposades a l'enquesta (vegeu l'annex), set es van plantejar com a consells, respostes, ordres o interrogacions directes emeses pels docents (situacions 1, 3, 5, 7, 9, 10 i 11) per tant, podríem identificar aquestes interaccions com un ús més espontani, menys formal, de la llengua. Les cinc situacions restants (2, 4, 6, 8 i 12) són asseveracions o exposició d'informació. En relació amb la interpretació de dades sobre el grau de formalitat emprat pels docents, observem que en tots aquests casos la freqüència d'ús dels trets propis del lleidatà és «baixa» (en cap cas supera el 43%).

Comparativament, observem una coincidència absoluta en la tria majoritària de cada centre (formalitat neutra, distància mitjana amb l'alumnat) xifrada en un 66,7%. Canvia, però, la segona opció més triada en funció del centre: mentre que a l'A és l'opció formal (26,7%), al B és la informal (26,7%). Ens sembla rellevant afegir que l'únic informant del centre B que ha marcat l'opció col·loquial l'ha justificat així:

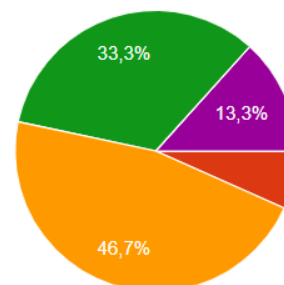
Els IFE [Itinerari Formatiu Específic] no es consideren cicles formatius, són uns estudis amb nois/es de 16 a 21 anys amb discapacitat intel·lectual lleu o moderada [...]. Soc integradora social i no faig classes com a tal, estic de reforç o treball individual amb l'alumne, per això també utilitzo una relació poc formal amb l'alumnat, per tal de crear un lligam i poder treballar diferents aspectes a millorar de l'alumne a nivell social, emocional, etc.

- **En situacions d'interacció, per adreçar-te als estudiants**

Centre A

Centre B

Només un 6,7% dels professors manifesten que mantenen un nivell de llengua formal a l'aula, mentre que gairebé un 60% ha marcat l'opció de formalitat neutra en contextos més distesos. Tanmateix, el grau informal (poca distància amb l'alumnat) en aquests casos ha augmentat fins al 30%.

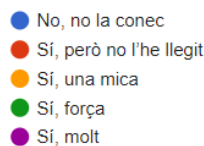
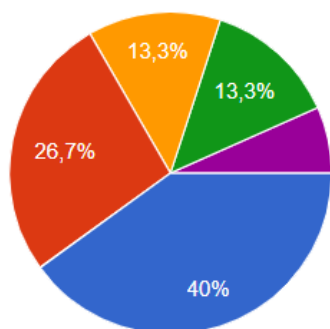
Mitjançant aquests gràfics constatem que quan es produeixen situacions més disteses a l'aula el grau de formalitat disminueix (per proximitat amb l'alumnat, per trencar el ritme, per canviar d'activitat, per aconseguir una relació de confiança amb objectius pedagògics, etc.). Aquesta interpretació pot relacionar-se de manera directa amb l'observació de la docent que hem recollit en la pregunta anterior.

Després de preguntar pel grau de formalitat a l'aula, l'enquesta formulava aquesta pregunta: *Creus que t'esforces a utilitzar una llengua acurada a l'aula (amb un vocabulari ric, amb oracions ben construïdes, sense castellanismes, etc.)?* Un 23,4% dels enquestats ha contestat sovint; un 36,7%, gairebé sempre i, finalment, un 40%, sempre. En una anàlisi comparada, observem que existeixen diferències notables entre ambdós centres: a l'A, el 40% dels informants manifesta preocupar-se sempre per mantenir un nivell de llengua acurat, la mateixa quantitat de professors que indica l'opció gairebé sempre, i un 20%, sovint. Al centre B, en canvi, aquestes proporcions s'inverteixen: només un 6,7% dels professors han marcat l'opció sempre, un 33,3%, gairebé sempre i de manera majoritària, un 60%, sovint.

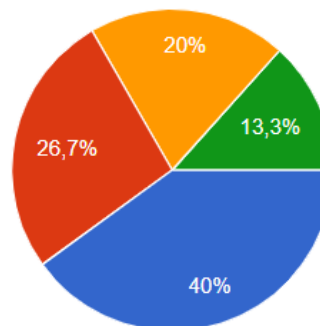
5.5.3. Grau de coneixement de les obres normatives

En el conjunt de professors enquestats, de manera molt majoritària (un 85%), han contestat que no coneixen les propostes per a un estàndard oral de la llengua catalana. Pel que fa al coneixement de la *Gramàtica de la llengua catalana* o la versió essencial disponible en línia, aquestes són les xifres que representen gràficament els resultats obtinguts:

Centre A

Centre B

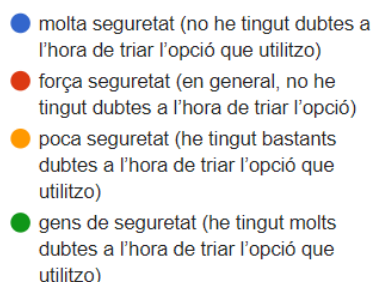
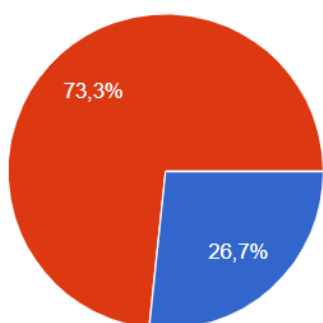

Tres anys després de la seva publicació, un 40% dels enquestats manifesta que desconeix l'existència de la GIEC. Aproximadament un 30% indiquen que la coneixen però que no l'han llegit. Gairebé un 17% (5 professors), responen que la coneixen una mica, i un 13,3%, força. Només un professor de tots els enquestats indica que la coneix molt (és rellevant afegir que l'àmbit de docència d'aquest informant és la llengua i literatura catalanes). Un cop més, constatem una coincidència gairebé total de respostes en els dos centres participants.

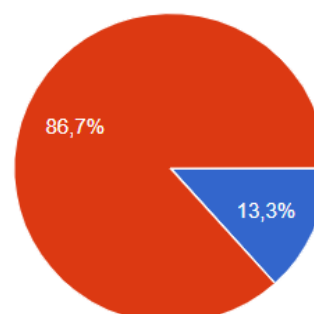
• Grau de seguretat a l'hora de contestar les preguntes

Les xifres que mostren els gràfics del punt anterior contrasten amb les respostes de la pregunta següent: *Amb quin grau de seguretat has contestat les preguntes d'aquest bloc?* [En relació amb els trets analitzats mitjançant les situacions d'aula proposades.]

Centre A

Centre B

De manera molt general (un 80%), els enquestats han marcat l'opció b) amb força seguretat, és a dir, han respost sense tenir gaires dubtes a l'hora de triar una de les opcions proposades en el bloc de situacions comunicatives on es presentaven diferents variants d'un mateix tret lingüístic. El 20% restant ha marcat l'opció a) amb molta seguretat.

5.2. Avaluació de la implantació de la normativa

Tal com hem apuntat en els propòsits d'aquesta recerca, creiem que els resultats obtinguts permetran mesurar el grau d'implantació de la normativa mitjançant l'observació de les opcions d'ús escollides pels enquestats. Alhora, aquestes mateixes dades donaran compte del grau de manteniment o d'abandonament de les formes pròpies de la subvarietat lleidatana, tant si aquestes s'adeqüen a la prescripció com si no, sempre segons els usos que ha declarat la mostra de professors enquestats.

Per aquest motiu presentem els resultats en una taula en què es recullen, de manera comparada per a cada centre i també amb una mitjana global, la freqüència d'ús dels trets propis del lleidatà en els contextos d'aula proposats. D'aquesta manera, hem establert un barem seguint la proposta de Costa & Labèrnia (2014: 107), un sistema de ponderació que coincideix amb les notes que s'utilitzen per avaluar un exercici. Aquest és el barem de graus que seguirem per avaluar la freqüència d'ús dels trets proposats en l'enquesta:

- Molt alta (90-100%)
- Alta (70-89%)
- Intermedà (50-69%)
- Baixa (30-49%)
- Molt baixa(0-29%)

D'altra banda, per facilitar la interpretació de dades i segons el que hem convingut després de consultar la descripció i la prescripció de cada tret a les obres normatives, hem afegit a la descripció de cada fenomen analitzat un senyal per indicar-ne la idoneïtat d'ús. La llegenda que hem establert és aquesta:

- ✓ Acceptable en tots els registres (en alguns casos dins l'àmbit general, en altres, restringit)
- ▲ Admissible en registres informals o en produccions orals
- ✗ S'evita en registres formals (de qualsevol àmbit)

	Freqüència d'ús dels trets propis del lleidatà en context d'aula				
	Molt alta (100-90%)	Alta (89,9-70%)	Intermedà (69,9-50%)	Baixa (49,9-30%)	Molt baixa (29,9-0%)
1. Pronúncia de [a] en comptes de [e] en síl·laba travada inicial					▲
Centre A					13%
Centre B			67%		
Mitjana				40%	

		Freqüència d'ús dels trets propis del lleidatà en context d'aula				
		Molt alta (100-90%)	Alta (89,9-70%)	Intermèdia (69,9-50%)	Baixa (49,9-30%)	Molt baixa (29,9-0%)
2. Diferenciació fonètica entre el masculí i el femení del sufix <i>-ista</i> ✓						
	Centre A					13,3%
	Centre B			60%		
	Mitjana				36,7%	
3. Pronúncia del so inicial dels mots <i>jo</i> i <i>ja</i> com a semivocal palatal [j] ✓						
	Centre A			53,3%		
	Centre B		73,3%			
	Mitjana			63,3%		
4. Pronúncia oclusiva sorda de les consonants inicials dels grups <i>bl</i> i <i>gl</i> ✗						
	Centre A				40%	
	Centre B				46,7%	
	Mitjana				43,4%	
5. Variant <i>mos</i> de la forma pronominal plena <i>nos</i> ✗						
	Centre A					0%
	Centre B					26,7%
	Mitjana					13,4%
6. Ús de l'article definit masculí <i>lo</i> ✗						
	Centre A					0%
	Centre B				33,3%	
	Mitjana					16,7%

		Freqüència d'ús dels trets propis del lleidatà en context d'aula				
		Molt alta (100-90%)	Alta (89,9-70%)	Intermèdia (69,9-50%)	Baixa (49,9-30%)	Molt baixa (29,9-0%)
7.1. Diferenciació fònica d'algunes formes verbals que comparteixen forma gràfica: 1a persona del singular, condicional 						
	Centre A		73,3%			
	Centre B		80%			
	Mitjana		76,7%			
7.2. Diferenciació fònica d'algunes formes verbals que comparteixen forma gràfica: 3a persona del singular, present d'indicatiu 						
	Centre A					6,7%
	Centre B		73,3%			
	Mitjana				40%	
8. Caiguda de la v en la desinència de l'imperfet d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació 						
	Centre A					0%
	Centre B					20%
	Mitjana					10%
9. Forma no velaritzada de l'imperatiu del verb <i>dir</i>: <i>dis</i> 						
	Centre A				40%	
	Centre B			60%		
	Mitjana			50%		

		Freqüència d'ús dels trets propis del lleidatà en context d'aula				
		Molt alta (100-90%)	Alta (89,9-70%)	Intermèdia (69,9-50%)	Baixa (49,9-30%)	Molt baixa (29,9-0%)
10. Adopció de la marca -o en el present de subjuntiu de les formes rizotòniques del verb <i>voler</i>						✗
	Centre A					0%
	Centre B				33,3%	
	Mitjana					16,7%
11. Manca de concordança quan el subjecte apareix després del verb i és plural amb caràcter indefinit						✓
	Centre A					26,7%
	Centre B					13,3%
	Mitjana					20%

En conjunt, observem que dels 11 trets característics de la subvarietat lleidatana analitzats, 6 són admissibles en el context proposat (1, 2, 3, 7, 9 i 11), en canvi, els 5 restants (4, 5, 6, 8, 10), no ho són. A efectes pràctics, tal com hem assenyalat en el punt 4.2.2.2.2. d'aquest treball, considerarem el vuitè tret (caiguda de la *v* en la desinència de l'imperfet d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació) com a no acceptable en aquest context malgrat no rebre cap atenció en les obres normatives.

D'aquests cinc darrers, ens fixem en la freqüència d'ús per mesurar el grau d'implantació de la normativa: els casos 5 (variant *mos* de la forma pronominal plena *nos*), 6 (ús de l'article definit masculí *lo*), 8 (caiguda de la *v* en la desinència de l'imperfet d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació) i 10 (adopció de la marca -o en el present de subjuntiu de les formes rizotòniques del verb *voler*) presenten una freqüència d'ús "molt baixa", ja que el nombre d'enquestats que l'han marcat no arriba, en cap cas, al 20%. Podem considerar, doncs, que l'opció majoritària triada pels informants és la que més s'ajusta a la prescripció i, per tant, podem concloure que la normativa gaudeix d'un grau d'implantació "alt" (superior al 80%).

En el cas del tret número 4 (pronúncia oclusiva sorda de les consonants inicials dels grups *bl* i *gl*), però, es detecta un grau de manteniment més elevat de la solució pròpia [sekle], que cal evitar en els contextos formals, tal com recullen les obres normatives.

En aquest sentit, tot i que la freqüència d'ús és "baixa", la xifra aconsegueix superar el 40% (43,4%). Creiem que no és casualitat que es tracti d'un fenomen fonètic, un camp més resistent a les modificacions, mentre que els anteriors, en canvi, tenen relació amb la morfologia, un àmbit més permeable.

Encara podem fer un apunt més sobre aquests casos: de manera comparativa, és destacable la diferència entre el grau d'ús assenyalat a cada centre. Així, en els fenòmens 5, 6, 8 i 10, cap dels enquestats del centre A ha marcat l'opció pròpia del lleidatà, per tant, sembla que ja són trets abandonats en el context d'aula, almenys segons els usos que han declarat aquests docents. En canvi, en el centre B, els resultats indiquen que hi ha un grau de manteniment més viu, per bé que també en clar retrocés. Un cop més observem, doncs, un grau "molt alt" d'implantació de la normativa.

Pel que fa als trets propis del lleidatà admissibles per la normativa en els contextos proposats, ens fixarem primer en aquells que tenen relació amb el camp fonètic. En els casos 1 (pronúncia de [a] en comptes de [e] en síl·laba travada inicial) i 2 (diferenciació fonètica entre el masculí i el femení del sufix *-ista*), una mitjana del 40% dels enquestats manifesta que utilitza la pronunciació característica del lleidatà. És remarcable, novament, la diferència d'ús entre ambdós centres i, en aquest cas, també, la plena coincidència en les xifres que presenten tots dos fenòmens: mentre que el centre A mostra una freqüència d'ús "molt baixa" (13%), en el centre B gairebé el 70% dels enquestats han marcat aquesta opció. Un cop més observem que els docents de la capital lleidatana fan una tria molt més coincident amb la forma de prestigi, la del català central o, si més no, amb aquella que és més present en els mitjans de comunicació orals; en canvi, el professorat del centre del Pla d'Urgell manté d'una manera evident una pronunciació més fidel a la varietat que els és pròpia.

També considerem significatius els resultats del setè tret (diferenciació fònica d'algunes formes verbals que comparteixen forma gràfica en el present d'indicatiu), presentat en dues preguntes diferents per poder-ne mesurar més bé el grau d'implantació. En la primera variant del tret propi (provari[ε], 1a persona singular: *jo*), de manera general observem un manteniment força elevat, proper al 77% i amb unes xifres semblants en tots dos centres. En la segona variant, en canvi, el manteniment de la diferenciació fonètica, en aquest cas en tercera persona del singular (tract[e]), davalla fins al 40% i la divergència d'ús és molt contrastada entre tots dos centres: a l'A només un 6,7% dels docents indica que la manté, en canvi, al B, la xifra s'enfila fins als 73,3%. També cal assenyalar que, en el primer centre, alguns informants han marcat l'opció de la terminació amb [a], impròpia de la subvarietat lleidatana.

Ja en el camp de la morfologia verbal, en el novè tret (forma no velaritzada de l'imperatiu del verb *dir*: *dis*) observem una freqüència mitjana d'ús del 50%, malgrat que en el centre A el manteniment és inferior (40%) comparada amb el centre B (60%).

Finalment, cal fer una anotació pel que fa al tractament de dades de l'últim tret analitzat. Tal com hem indicat a l'apartat d'aquest treball dedicat a la descripció de l'enquesta, aquesta pregunta era l'única de la seva secció que permetia als enquestats introduir directament una resposta escrita. La variada quantitat d'opcions rebudes ha superat amb escreix les possibilitats previstes. No obstant això, tenint en compte el comportament sintàctic que es deriva d'aquestes respostes, hem cregut adequat mantenir la validesa de l'ítem analitzat. Així doncs, observem que es un tret en retrocés, ja que només un 20% dels enquestats han indicat que l'utilitzen. En aquest cas, per única vegada en l'anàlisi dels trets avaluats, aquesta característica pròpia del lleidatà sembla més viva, tot i que amb un ús molt baix, en la pràctica docent del centre A (26,7%) que en la del centre B (13,3%).

6. Conclusions

En aquest treball ens hem proposat l'objectiu de comprovar en quina mesura alguns trets del subdialecte lleidatà de la varietat nord-occidental recollits en la *Gramàtica de la llengua catalana* i les propostes per a l'estàndard oral són utilitzats pel sector docent nord-occidental lleidatà en les comunicacions orals a l'aula en dos centres educatius diferents de la demarcació de Lleida. En aquest punt cal fer constar novament que, tot i que la mostra no és prou representativa, sí que permet identificar una tendència que caldria confirmar amb estudis posteriors i la participació de més docents.

Una observació atenta dels resultats d'ús de les formes pròpies del lleidatà admeses per les obres prescriptives ens permet establir, de manera general, que la normativa gaudeix d'un grau d'implantació "alt" (70-89%) entre la representació docent enquestada. En aquest sentit, podem concloure que la flexibilització de la GIEC coincideix amb l'ús declarat d'aquest professorat, és a dir, el reconeixement en les obres normatives de trets que són habitualment emprats en situacions de formalitat mitjana permet reconèixer unes xifres d'implantació de la normativa força elevades. Així doncs, almenys en estudis com el que aquí presentem, aquesta ampliació de la norma es pot valorar positivament.

Pel que fa a la pregunta de recerca, ens hem qüestionat de quina manera els docents parlants del lleidatà vehiculen els trets propis d'aquesta subvarietat en el context oral de l'aula. De manera comparada, podem observar que els docents del centre escolar urbà manifesten uns usos més coincidents amb les formes de la varietat de prestigi (i, consegüentment, opten per un abandonament més elevat de les formes pròpies del dialecte), en canvi, els docents del centre de l'entorn rural s'han mostrat molt més conservadors pel que fa a la pronúncia i les formes pròpies del seu dialecte.

D'altra banda, tot i que el disseny de l'enquesta no permet fer-ne una valoració específica, sí que se'n desprèn la percepció que en els contextos d'ús en què la formalitat de la situació comunicativa és més elevada se segueix una aplicació més recta de la normativa (per exemple, en situacions d'exposició de continguts, un 70% dels professors participants han contestat que mantenen un grau de formalitat neutre, amb tries més coincidents amb la varietat de prestigi), per contra, sembla que hi ha un ús més relaxat en els moments en què disminueix el grau de formalitat (la xifra de manteniment d'un grau de formalitat mitjana descendeix fins al 60%).

Finalment, tot i l'ús estès de les formes normatives que hem indicat abans, detectem alguns fets significatius que tot seguit despleguem de manera sintètica.

- a) Comparativament, es detecta una preocupació més elevada per emprar sempre o gairebé sempre una llengua acurada a l'aula en el centre educatiu urbà, dedicat a l'ensenyament d'ESO i Batxillerat, que en el centre rural, dedicat als estudis postobligatoris de Formació professional (CFGM i CFGS).
- b) El coneixement de les obres prescriptives vigents entre el sector docent és més aviat escàs (un 70% dels enquestats indica que no coneix la GIEC o bé que la coneix però no l'ha llegida).
- c) Aquestes mateixes obres presenten algunes omissions rellevants a l'hora de prescriure els usos d'alguns trets (recordem, sobretot, els casos 3 [pronúncia del so inicial dels mots *jo* i *ja* com a semivocal palatal [j]] i 8 [caiguda de la *v* en la desinència de l'imperfet d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació]).
- d) Davant de dues solucions possibles acceptades per la normativa vigent, una part rellevant de professors tendeix a descartar la forma pròpia del dialecte (un fet menys ocurrent en el camp fonètic que en el morfològic).

Per ampliar aquest darrer punt, les dades obtingudes proporcionen els resultats següents: s'observa un ús "baix" (<49%) de les formes pròpies en tres dels sis casos en què hem plantejat dues solucions admeses per la normativa, una coincident amb la forma de la varietat central i l'altra, la característica del lleidatà. D'aquests casos, dos són fonètics (1. pronúncia de [a] en comptes de [e] en síl·laba travada inicial i 2. diferenciació fonètica entre el masculí i el femení del sufix *-ista*) i el tercer, morfològic (7.b. diferenciació fònica d'algunes formes verbals que comparteixen forma gràfica: 3a persona del singular, present d'indicatiu). En els casos restants, trobem un grau de manteniment intermedi en dos trets, un de fonètic (3. pronúncia del so inicial dels mots *jo* i *ja* com a semivocal palatal [j]) i l'altre, morfològic (9. forma no velaritzada de l'imperatiu del verb *dir*: *dís*). En el cas restant, observem un grau de manteniment "molt baix" (20%) de la forma pròpia; és l'únic tret sintàctic que hem analitzat (11. manca de concordança quan el subjecte apareix després del verb i és plural amb caràcter indefinit).

7. Discussió de resultats

La darrera observació que hem presentat a les conclusions ens permet alinear els resultats de la nostra recerca amb els d'altres investigacions ja esmentades al llarg d'aquest treball, com la hipòtesi del procés de desdialectalització i d'anivellament amb l'estàndard que Valls (2013) va identificar mitjançant un estudi dialectomètric en el conjunt de parlars ponentins. Ramon Sistac, força més temps enrere (1996: 172) ja va suggerir el concepte *estàndard regional* per referir-se al parlar lleidatà que «comparteix les característiques morfosintàctiques i, en bona mida, lèxiques, de la variant més difosa (l'oriental), però està muntat sobre l'estructura fonològica i, en menor grau, tonal, del dialecte occidental».

També considerem rellevant tenir en compte la reflexió de Busquets (2019: 12), seguint Ginebra: «no és possible que en el procés de codificació s'arribin a preveure tots els elements, formes i estructures que acabaran formant part dels usos generals dels parlants. Així doncs, la normativa codifica unes normes explícites, però l'estàndard, a més d'aquestes (o part d'aquestes) normes, inclou, també, les pràctiques habituals en els usos generals de la població, encara que no hagin estat codificades».

No obstant això, i per afavorir un major grau de seguretat en el parlant i, per tant, assegurar que la implantació de la normativa i la consegüent consolidació d'una llengua estàndard en què qualsevol membre de la comunitat lingüística s'hi senti reconegut, convindria oferir eines encara més eficaces a tots els parlants, especialment en aquells usuaris que tenen una gran incidència en la transmissió de la llengua, com els docents. En el cas dels informants d'aquesta enquesta hem constatat que apareixen vacil·lacions d'ús, relacionades probablement amb el desconeixement de la normativa o amb les dificultats d'aplicació tant pel que fa a l'aspecte geolectal com a la variació funcional, malgrat que els enquestats han indicat que han contestat el qüestionari amb molta seguretat (20%) o força seguretat (80%). Per aquest motiu subratllem l'advertiment que Julià-Muné, Romero i Creus (2004: 242) ofereixen en constatar, també, canvis i pèrdues dels trets propis de cada varietat geogràfica, sobretot en l'àmbit de l'oralitat: «convé que els requisits lingüístics de la dicció oral formal no neutralitzin els trets dialectals d'un parlant, sigui quina sigui la seva adscripció dialectal».

Per tancar aquest apartat, si bé depassa l'abast d'aquest estudi determinar les causes d'aquest procés, considerem pertinent recollir, atès l'àmbit professional dels docents enquestats (l'educació reglada i formal), les conclusions de Josefina Carrera (2002: 9). Aquesta investigadora apunta que la incidència dels estudis i dels coneixements de català escrit són factors determinants per al canvi lingüístic, és a dir, que el lleidatà evoluciona sota la influència de la llengua escrita, fet que es constata significativament en els parlants que hi estan més en contacte.

8. Propostes d'acció

En relació amb algunes de les valoracions finals de l'apartat de conclusions, apuntem succintament algunes mesures a tall de proposta:

1. Comptant que ben aviat es compliran els quatre anys de marge que l'IEC va establir per a l'aplicació definitiva de la nova gramàtica i ortografia i, sobretot, tenint en compte el baix nivell de coneixement de les obres normatives vigents entre els enquestats d'aquest estudi, considerem necessari i urgent desplegar un programa de difusió i formació en els aspectes més essencials de la *Gramàtica de la llengua catalana*, especialment entre els professionals de l'educació de qualsevol àmbit. En aquest sentit, entenem que l'Acadèmia Oberta als Ensenyants (pertanyent a l'IEC) hauria d'ampliar l'abast territorial i la regularitat de les accions que ha dut a terme recentment.
2. Com a possible tasca complementària a aquest treball, i per desenvolupar en estudis posteriors, proposem contrastar els usos que han declarat els informants d'aquest treball amb els usos reals (mitjançant enregistraments a l'aula o entrevistes directes amb els mateixos enquestats), així com també considerem interessant ampliar els resultats de l'enquesta amb més participació docent.
3. Pel que fa a la informació que aporten les obres normatives, tal com apunta Neus Nogué (2019), «convindria, per claredat normativa i transparència metodològica, que la Secció Filològica publicués, com fa amb el DIEC, una llista de totes les informacions que contenen tant la GBU com la GEIEC que no s'havien inclòs prèviament a la GIEC, i també les modificacions de criteri».

9. Bibliografia

BERTHELOT, Jean-Michel (1998 [1a ed. 1990]). *L'intelligence du social: Le pluralisme explicatif en sociologie*, París, Presses Universitaires de France. [Reimprès el 2006.]

BOIX I FUSTER, Emili; VILA I MORENO, F. Xavier (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.

BUSQUETS DE JOVER, Marta; NOGUÉ SERRANO, Neus (2019). *Prenia notes per enrecordar-se'n del que deien els advocats: la sintaxi col·loquial a la GIEC*. Treball Final del Màster d'Estudis Avançats en Llengua i Literatura Catalanes Universitat Autònoma de Barcelona - Universitat de Barcelona.

CARRERA-SABATÉ, Josefina (2002): *Escola catalana i variació fonètica. Una evolució del vocalisme àton a Alguaire i a Lleida*. Lleida: Pagès Editors.

— (2003): «Variació verbal al Segrià: la pronunciació del morfema de 3a persona en diversos àmbits d'ús». *Noves SL, Revista de Sociolingüística*, n.3 (Tardor).

COSTA CARRERAS, Joan (2010). «Conceptes labovians pertinents per a la planificació lingüística del català». *Llengua & Literatura*, núm. 21. P. 249-286.

— & LABÈRNIA, Aina (2014). «La implantació de la normativa dels relatius: els resultats en dos exercicis gramaticals». *Caplletra, Revista Internacional de Filologia*, núm. 56. P. 99-129.

— (2016) «Sobre el “marc de condicions sociolingüístiques favorables” per a la implantació de la normativa lingüística catalana». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, núm. 61. P. 125-54.

CREUS BELLET, Imma i ROMERO, Sílvia (2005). «L'ús oral formal nord-occidental: criteris, descripció i orientacions ortoèpiques». *Llengua i literatura: Revista anual de la Societat Catalana de Llengua i literatura*, núm. 16. P. 229-246.

GINEBRA, Jordi (2012). *Planificació, codificació i estandardització de les llengües. La normativa de la llengua catalana*. Barcelona: UOC.

HERRERA SOLER, Honesto; MARTÍNEZ ARIAS, Rosario; AMENGUAL PIZARRO, Marian (2011). *Estadística aplicada a la investigació lingüística*. Madrid: EOS.

HYMES, Dell (1972). «Models of the Interaction of Language and Social Life». A: J. H. Gumperz; D. Hymes (ed.). *Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of Communication*. Oxford: Blackell. P. 35-71.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1999). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana I. Fonètica*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

— *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana II. Morfologia* (edició 1999). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

— (2016) *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

— (2018) *Gramàtica essencial de la llengua catalana* [recurs electrònic]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. <<https://geiec.iec.cat>>

— (2019) *Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

JULIÀ-MUNÉ, J.; ROMERO, S. & CREUS, I. (2004): *El català nord-occidental. Descripció i orientacions ortoèpiques*. Pagès Editors. Lleida.

MARTÍ I CASTELL, Joan (2014). «Normativització (I): L'IEC, unitat i variació, una qüestió ideològica i política», dins: *Aportacions als estudis de filologia i lingüística catalanes*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

MENESES, Julio (2010). "El qüestionari", dins *Construcció d'instruments d'investigació a les ciències socials i del comportament*. Barcelona: Editorial UOC.

MOLERO, Mar (2018). *El Reconeixement de la variació dialectal del català en els instruments normatius: estatus dels trets territorials en quatre capítols de la GIEC*. Treball final de grau. Girona: Universitat de Girona.

PONT FANDOS, Màrius (2002). «Model de llengua a l'aula», dins: Domingo, Anna (ed.), *Una radiografia social de la llengua catalana. Actes de les Jornades sobre la Llengua a les Comarques de Tarragona*, Tarragona: Departament de Cultura - Generalitat de Catalunya, p. 551-557.

SISTAC, Ramon (1998). «L'impacte de la normalització lingüística sobre la variació. Un cas concret: el català nord-occidental». *El contacte i la variació lingüística: Descripció i metodologia*. Coord: Emili Boix, Núria Alturo, María-Rosa Lloret, Mercè Lorente Casafont, Lluís Payrató Giménez. Barcelona: UB, Col·lecció Lingüística Catalana. P. 161-178.

SOLANS, E (1990). "Introducció a la morfosintaxi de la parla nord-occidental (Lleida)". *Lleida Humanitats*, núm. XLVIII, p. 209-215.

ULLDEMOLINS-SUBIRATS, Amanda (2019). «Integració dels dialectes occidentals a l'estàndard formal televisiu». *Llengua & Literatura*, núm. 29. P. 7-30

VALLS ALECHA, Esteve; (2013). *Direccionalitat, ritme, abast i naturalesa del canvi lingüístic en curs en català nord-occidental. De l'anàlisi dialectomètrica a la reflexió sociolingüística*. Tesi doctoral. Directors: Joaquim Viaplana i Esteve Clua i Julve. Barcelona: Universitat de Barcelona.

— (2017). «Què se n'ha fet, del lleidatà dels padrins? *Shikar*, Revista del Centre d'Estudis Comarcals del Segrià, núm. 4, p. 155-61.

VENY, Joan & MASSANELL I MESSALLES, Mar (2012), *Dialectologia catalana*. Barcelona: UOC.

- **Webgrafia**

NOGUÉ SERRANO, Neus. «La *Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana*: ressenya» (31 d'octubre de 2019) [en línia]. *Revista de llengua i dret*. Generalitat de Catalunya. [Data de consulta: 23 de desembre de 2019]

<<https://eapc-rld.blog.gencat.cat/2019/10/31/la-gramatica-basica-i-dus-de-la-llengua-catalana-ressenya-neus-nogue-serrano/>>

ANNEX

Qüestionari complet distribuït als professors durant el mes de setembre de 2019

El català nord-occidental a l'aula

Secció 1: Perfil dels informants

Aquesta informació permetrà analitzar les dades obtingudes en funció de l'edat, el gènere i la procedència dels enquestats.

Indica la teva franja d'edat:

- 20-25 anys
- 26-35 anys
- 36-45 anys
- 46-55 anys
- 56-65 anys

Gènere:

- Home
- Dona
- Altres (especifica-la si vols)

Lloc de naixement (poble o ciutat i comarca)

Centre educatiu on treballes actualment (nom del centre i població)

Secció 2: usos lingüístics⁵

L'enquesta planteja preguntes relacionades amb la llengua que utilitzes a l'aula amb els teus estudiants, és a dir, en un context oral.

En aquest apartat del qüestionari has de llegir amb atenció la situació d'aula que es proposa i, abans d'escoltar totes les opcions de resposta possibles (pots escoltar cada vídeo totes les vegades que vulguis), pots provar de resoldre l'enunciat amb l'ajuda de les paraules que hi ha entre parèntesi, d'aquesta manera, quan sentis les diferents opcions de resposta tindràs més clar quina coincideix més amb la que fas servir.

És important que marquis l'opció que creus que utilitzes en un context semblant al que es descriu. Al final d'aquest mateix apartat, després de l'últim enunciat, has d'omplir un buit amb la teva resposta.

Per exemple, en un cas com aquest: «Vosaltres rai, que sou _____ (de poca edat, en la seva joventut)», tant la resposta «joves» com la resposta «jóvens» serien vàlides per a l'enquesta.

Moltes gràcies per la teva col·laboració!

1. Has donat les indicacions per fer una activitat i els alumnes comencen a treballar en parelles. Al cap d'un moment, vols fer un aclariment per a tota la classe. Demanes atenció dient: «Nois, (vosaltres, escoltar) un moment!»

[Enllaç a l'enregistrament](#)

- Opció A: [e]scolteu
- Opció B: [a]scolteu
- No ho sé / ara no ho recordo

---

⁵ Per evitar sentir-se condicionats per les formes escrites, en l'enquesta original els informants van contestar les preguntes només escoltant les diferents opcions que els oferien els enregistraments enllaçats. En aquest annex, però, i amb la finalitat de facilitar la identificació de cada tret avaluat, hem considerat oportú afegir per escrit cadascuna de les respostes al costat de cada opció.

2. La setmana que ve vindrà al centre un expert en nutrició per fer una xerrada sobre hàbits alimentaris. Has d'informar els alumnes del dia i l'hora de l'activitat. Abans de començar la classe, dius: «Recordeu que dimecres que ve a les 11 vindrà el *(noi que es dedica a la nutrició)*...»

[Enllaç a l'enregistrament](#)

- Opció A: nutricionist[e]
- Opció B: nutricionist[ɛ]
- Opció C: nutricionist[a]
- No ho sé / ara no ho recordo

3. Els alumnes van acabant la feina que els has indicat fa una estona. Et fixes en una parella que sembla que té la tasca enllestida. Els preguntes: «Heu acabat, ja?»

[Enllaç a l'enregistrament](#)

- Opció A: [j]a
- Opció B: [ʒ]a
- No ho sé / ara no ho recordo

4. Fa poc s'han celebrat els 50 anys de l'arribada de l'home a la Lluna. Vols recordar l'efemèride i comences la classe fent-hi referència així: «L'arribada de l'home a la Lluna és una de les grans proeses del segle XX».

[Enllaç a l'enregistrament](#)

- Opció A: se[gg]le
- Opció B: se[g]le
- Opció C: se[k]le
- No ho sé / ara no ho recordo

5. Proposes als estudiants elaborar un treball sobre consum i reciclatge. Els demanes que portin envasos de diferents materials per analitzar-los i fer-ne una exposició conjunta. Com a exemples, dius que poden portar plàstics, cartrons, llaunes... Un alumne pregunta si també pot portar tps de suro. Tu contestes: «Sí, també (*a nosaltres*) serviran».

[Enllaç a l'enregistrament](#)

- Opció A: *mos*
- Opció B: *ens*
- No ho sé / ara no ho recordo

Altres (si utilitzes una forma diferent, escriu-la): _____

6. Vols engegar el projector per fer una presentació, però l'aparell no respon al comandament a distància i quan proves de connectar-lo manualment tampoc no funciona. Et dirigeixes als alumnes i dius: «No puc passar la presentació (*l'aparell que projecta imatges*) no va bé».

[Enllaç a l'enregistrament](#)

- Opció A: *lo* projector
- Opció B: *el* projector
- No ho sé / ara no ho recordo

7. Aviat se celebrarà un certamen escolar relacionat amb la teva matèria i creus que alguns alumnes hi podrien participar amb èxit. Els proposes que s'hi inscrivin, però es mostren insegurs perquè pensen que no tenen cap possibilitat de guanyar. Tu hi insisteixes i els dius: «No hi perdeu res. Jo, de vosaltres ho (*provar*)».

[Enllaç a l'enregistrament](#)

- Opció A: *provari*[e]
- Opció B: *provari*[ε]
- Opció C: *provari*[a]
- No ho sé / ara no ho recordo

8. Avui rebeu la vista de l'infermer especialista en nutrició i hàbits alimentaris. La xarrada es fa dins l'aula i ets l'encarregat de presentar-lo. Comences així: «L'Andreu és infermer i cada dia (*tractar, ell*) joves com vosaltres».

[Enllaç a l'enregistrament](#)

- Opció A: tract[e]
- Opció B: tract[ɛ]
- Opció C: tract[a]
- No ho sé / ara no ho recordo

9. Heu recollit molts materials per a l'exposició sobre consum i reciclatge i aprofiteu per comparar el canvi d'hàbits de compra dels últims anys. Fas algunes preguntes com aquesta per fomentar la reflexió: «Sabeu com es (conservar) abans els aliments?».

[Enllaç a l'enregistrament](#)

- Opció A: conserva[ø]en
- Opció B: conserva[β]en
- No ho sé / ara no ho recordo

Altres (si utilitzes una forma diferent, escriu-la): _____

10. Proposes fer un debat a l'aula sobre un dels temes que heu treballat. Primer han de compartir les seves idees en grups de quatre persones. Un cop organitzats, tots comencen a treballar. Al cap de poc, algú aixeca la mà per consultar un dubte. Vas cap a la taula on seu i li dius: «A veure, (tu, a mi, dir)».

[Enllaç a l'enregistrament](#)

- Opció A: *dis-me*
- Opció B: *digues-me*
- Opció C: *digue'm*
- Opció D: *diga'm*
- No ho sé / ara no ho recordo

Altres (si utilitzes una forma diferent, escriu-la): _____

11. Demanes als estudiants un treball escrit i els dius que el presentin amb un tipus de lletra convencional com la Times New Roman o l'Arial. Un alumne et pregunta quina opció és millor. Tu li contestes: «Totes estan bé, tria la que (tu, voler)».

[Enllaç a l'enregistrament](#)

- Opció A: vulguis
- Opció B: vulgos
- No ho sé / ara no ho recordo

12. Quan entreu a classe a primera hora us adoneu que no hi ha prou cadires per a tots, per això alguns alumnes van a buscar-les a les altres aules. Què els dius per avisar-los que ja no han de portar-ne més?

Completa l'oració: Ja no _____ (CALDRE) més cadires.

No ho sé / Ara no ho recordo

Has arribat al final d'aquesta secció de preguntes.

Abans de continuar, respon: Has contestat aquest apartat amb...

- molta seguretat (no he tingut dubtes a l'hora de triar l'opció que utilitzo)
- força seguretat (en general, no he tingut dubtes a l'hora de triar l'opció)
- poca seguretat (he tingut bastants dubtes a l'hora de triar l'opció que utilitzo)
- gens de seguretat (he tingut molts dubtes a l'hora de triar l'opció que utilitzo)

BLOC 3: Valoració del nivell de formalitat emprat a l'aula

En general, quin nivell de formalitat creus que utilitzes a l'aula per adreçar-te als estudiants quan has d'exposar algun tema?

- Molt formal (molt distant amb l'alumnat)
- Formal (distant amb l'alumnat)

- Neutre (distància mitjana amb l'alumnat)
- Informal (poc distant amb l'alumnat)
- Col·loquial (gens distant amb l'alumnat)

En general, quin nivell de formalitat creus que utilitzes a l'aula per adreçar-te als estudiants quan respons les preguntes que et fan o en situacions més disteses?

- Molt formal (molt distant amb l'alumnat)
- Formal (distant amb l'alumnat)
- Neutre (distància mitjana amb l'alumnat)
- Informal (poc distant amb l'alumnat)
- Col·loquial (gens distant amb l'alumnat)

Creus que t'esforces a utilitzar una llengua acurada a l'aula (amb un vocabulari ric, amb oracions ben construïdes, sense castellanismes, etc.)?

- Sí, sempre
- Sí, gairebé sempre
- Sovint
- Poc o gairebé mai
- Gens o mai

En general, com a parlant del dialecte nord-occidental, en quines situacions orals (tant dins com fora de l'escola i en qualsevol àmbit de relació) fas servir les formes pròpies d'aquesta varietat si l'interlocutor també és nord-occidental? (Pots marcar més d'una opció)

- Molt formal (molt distant amb l'interlocutor)
- Formal (distant amb l'interlocutor)
- Neutre (distància mitjana amb l'interlocutor)
- Informal (poc distant amb l'interlocutor)
- Col·loquial (gens distant amb l'interlocutor)

En general, com a parlant del dialecte nord-occidental, en quines situacions orals (tant dins com fora de l'escola, en qualsevol àmbit de relació) fas servir les

formes pròpies d'aquesta varietat si l'interlocutor NO és nord-occidental? (Pots marcar més d'una opció)

- Molt formal (molt distant amb l'interlocutor)
- Formal (distant amb l'interlocutor)
- Neutre (distància mitjana amb l'interlocutor)
- Informal (poc distant amb l'interlocutor)
- Col·loquial (gens distant amb l'interlocutor)

Secció 4: Formació acadèmica

Aquesta informació permetrà analitzar les dades obtingudes segons la formació acadèmica dels informants.

Vas fer l'ensenyament obligatori en català?

- Sí, des de Primària fins al Batxillerat
- No totalment
- No

Si en la pregunta anterior has marcat les respostes b o c, indica a partir de quins curs la vas fer en català (en el cas de la resposta b), i quin reciclatge de català vas fer aleshores (en el cas de la resposta c).

Nivell d'estudis postobligatoris (selecciona el nivell màxim assolit):

- Cicle Formatiu de Grau Superior
- Diplomatura
- Llicenciatura o enginyeria
- Grau
- Postgrau
- Màster
- Doctorat

Altres (escriu quins): _____

Indica on vas realitzar els teus estudis superiors. Pots triar més d'una opció.

- Universitat de Lleida
- Universitat de Barcelona
- Universitat Autònoma de Barcelona
- Universitat Pompeu Fabra
- Universitat Oberta de Catalunya
- Universitat de Saragossa
- Universitat Politècnica de Catalunya
- Universitat de Girona

Altres (indica quina, si us plau): _____

Vas fer assignatures de llengua catalana en els estudis superiors?

- Sí
- No

Has fet alguna mena de formació permanent per millorar o ampliar els teus coneixements de català? Explica-la, sisplau.

_____

Actualment, en quin nivell d'estudis imparteixes docència? Pots marcar més d'una opció.

- Educació Secundària Obligatòria
- Batxillerat
- Cicles Formatius de Grau Mitjà
- Cicles Formatius de Grau Superior

Indica quin és el teu principal àmbit de docència⁶

- Àmbit lingüístic (Llengua Catalana i Literatura, Llengua Castellana i Literatura, Aranès, Llengües Estrangeres, Llatí)

---

⁶ Aquesta pregunta només apareixia en el qüestionari enviat als professors enquestats de l'escola Lestonnac-l'Ensenyança.

- Àmbit matemàtic (Matemàtiques, Matemàtiques acadèmiques i aplicades)
- Àmbit científicotecnològic (Física i Química, Biologia i Geologia, Tecnologia, Informàtica)
- Àmbit social (Ciències socials: Geografia i Història, Cultura Clàssica, Emprenedoria, Economia)
- Àmbit artístic (Música, Educació Visual i Plàstica, Arts Escèniques i Dansa)
- Àmbit de l'educació física (Educació Física)
- Àmbit de cultura i valors (Cultura i Valors Ètics, Filosofia, Religió)

Indica en quina o quines famílies professionals imparteixes docència⁷

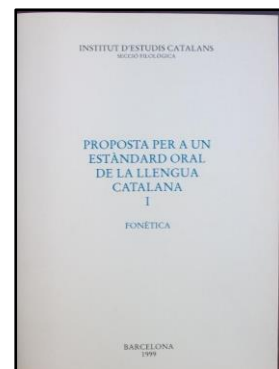
- Activitats físiques i esportives
- Agrària
- Administració i gestió
- IFE (Itinerari Formatiu Específic)
- Indústries extractives
- Informàtica
- PFI (Programa Formació i Inserció)
- Serveis socioculturals i a la comunitat
- Transport i manteniment de vehicles

Altres: _____

BLOC 5: Coneixement de les publicacions normatives

Coneixes la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana I, Fonètica* publicada per l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1990?

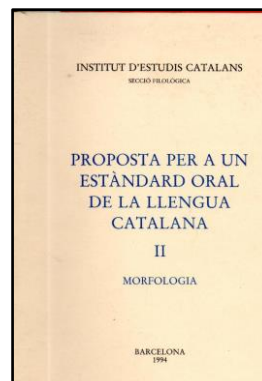
- No, no la conec
- Sí, però no l'he llegit
- Sí, una mica
- Sí, força
- Sí, molt

⁷ Aquesta pregunta només apareixia en el qüestionari enviat als professors enquestats de l'Institut Mollerussa .

Coneixes la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana II, Morfologia* publicada per l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1990?

- No, no la conec
- Sí, però no l'he llegit
- Sí, una mica
- Sí, força
- Sí, molt

Si has contestat afirmativament alguna de les dos preguntes anteriors, marca en quines situacions comunicatives orals segueixes les propostes que s'hi descriuen.

- Molt formal (molt distant amb l'interlocutor)
- Formal (distant amb l'interlocutor)
- Neutre (distància mitjana amb l'interlocutor)
- Informal (poc distant amb l'interlocutor)
- Col·loquial (gens distant amb l'interlocutor)

Coneixes la *Gramàtica de la llengua catalana* publicada per l'Institut d'Estudis Catalans l'any 2016, o la seva versió essencial disponible en línia (<https://geiec.iec.cat/>)?

- No, no la conec
- Sí, però no l'he llegit
- Sí, una mica
- Sí, força
- Sí, molt

Si has contestat afirmativament a la pregunta anterior, marca en quines situacions comunicatives orals segueixes les propostes que s'hi descriuen.

- Molt formal (molt distant amb l'interlocutor)
- Formal (distant amb l'interlocutor)
- Neutre (distància mitjana amb l'interlocutor)
- Informal (poc distant amb l'interlocutor)
- Col·loquial (gens distant amb l'interlocutor)

Resultats de la recerca

T'agradaria conèixer els resultats d'aquesta recerca? Si marques la casella del sí, un cop es publiqui el treball rebràs un missatge informatiu a l'adreça de correu electrònic que has indicat al principi de l'enquesta.

- Sí, m'agradaria conèixer els resultats de la recerca.
- No, gràcies.

Per acabar, si vols afegir algun comentari, fer algun aclariment o plantejar qualsevol dubte, pots fer-ho en aquest espai.

Les respostes s'han enregistrat correctament.

Moltes gràcies per la teva col·laboració.